

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Fakulta
tělesné kultury

**POVĚDOMÍ ŽÁKŮ VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL O
MOŽNOSTECH UKRYTÍ OBYVATELSTVA**

Diplomová práce

Autor: Bc. Dominik Liška

Studijní program: Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání a
ochranu obyvatelstva

Vedoucí práce: prof. Ing. Pavel Otřísal, Ph.D., MBA

Olomouc 2024

Bibliografická identifikace

Jméno autora: Bc. Dominik Liška

Název práce: Povědomí žáků vybraných základních škol o možnostech ukrytí obyvatelstva

Vedoucí práce: prof. Ing. Pavel Otřísal, Ph.D., MBA

Pracoviště: Katedra aplikovaných pohybových aktivit

Rok obhajoby: 2024

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá zjištěním stavu znalostí a obecného povědomí žáků vybraných základních a středních škol o možnostech ukrytí obyvatelstva. Hlavním cílem práce je zjistit povědomí vybraných žáků napříč vybranými školami v Prostějově o oblasti ukrytí obyvatelstva ve městě, a to formou sociologického výzkumu. Dále budou stanoveny a graficky znázorněny počty a poloha stálých úkrytů ve statutárním městě Prostějov. Po vymezení současného stavu, budou žáci testováni v rámci sociologického výzkumu, aby se zjistilo, jaké vědomosti o úkrytech a ukrytí obyvatelstva mají. Po zpracování dat, přijdou na řadu možné návrhy na to, jakým způsobem by se mohlo vzdělávání žáků v oblasti ukrytí obyvatelstva posunout ze současné úrovně.

Klíčová slova:

Vzdělávání, ukrytí obyvatelstva, základní škola, střední škola, vzdělávací systém, ochrana obyvatelstva

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author: Bc. Dominik Liška
Title: Awareness of selected elementary school pupils about the possibilities of hiding the population

Supervisor: prof. Ing. Pavel Otřisal, Ph.D., MBA
Department: Department of Adapted Physical Activities
Year: 2024

Abstract:

The diploma thesis deals with the awareness of pupils of selected primary and secondary schools about the possibilities of hiding the population. The main goal of the work is to find out the awareness of selected pupils across selected schools in Prostějov about the area of population hiding in the city, in the form of sociological research. Furthermore, the number and location of permanent shelters in the statutory city of Prostějov were determined and graphically represented, then plotted on a map. After defining the current situation, the students will be tested in a sociological research to find out what knowledge they have about the shelters and the shelter of the population. After the data has been processed, possible proposals will be made on how the education of pupils in the area of sheltering the population could be shifted from the current level.

Keywords:

Education, population sheltering, elementary school, high school, education system, population protection

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně pod vedením prof. Ing. Pavel Otřísal, Ph.D., MBA, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 10. června 2024

.....

Děkuji prof. Ing. Pavel Otřisal, Ph.D., MBA za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování této diplomové práce.

OBSAH

Obsah	7
1 Úvod	9
2 Přehled poznatků	11
2.1 Ukrytí a ochrana obyvatelstva	11
2.1.1 Historie ukrytí obyvatelstva	14
2.1.2 Historické postavení branné výchovy a její právní vymezení.....	16
2.1.3 Ukrytí obyvatelstva v českém vzdělávání od roku 1989.....	18
2.1.4 Současný stav problematiky ukrytí obyvatelstva v českém vzdělávání	18
2.1.5 Rámcový vzdělávací program a ukrytí obyvatelstva v rámci základního vzdělávání	22
2.1.6 Rámcový vzdělávací program a ukrytí obyvatelstva v rámci středního vzdělávání	24
2.1.7 Složky podílející se na školním vzdělávání v oblasti ukrytí a ochrany obyvatelstva	25
2.1.8 Důležité dokumenty z hlediska ochrany a ukrytí obyvatelstva	28
2.2 Poloha a počet stálých úkrytů v Prostějově.....	31
2.3 Využití stálých úkrytů prostějovskými školami v případě mimořádné události	33
3 Cíle	38
3.1 Cíle práce	38
3.2 Výzkumné otázky	38
4 Metodika	39
4.1 Výzkumný soubor	39
4.2 Metody sběru dat	39
4.3 Statistické zpracování dat.....	40
5 Výsledky.....	41
5.1 Výsledky sociologického výzkumu.....	41
5.2 Porovnání vybraných základních a středních škol v Prostějově a jeho okolí.....	50
5.3 Porovnání školy vesnického typu a městských škol	53
5.4 Porovnání středních odborných škol a gymnázia	55
5.5 Metodická pomůcka a ověření její funkcionality.....	57

5.6	Statistické vyhodnocení metodické pomůcky	61
5.7	Další možné návrhy a metodické pomůcky	64
6	Diskuse.....	67
6.1	První výzkumná otázka	67
6.1.1	Považuje, alespoň 40 % všech žáků vybraných prostějovských základních a středních škol, společně s jednou vesnickou školou, problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na ČR za důležitou záležitost?	67
6.2	Druhá výzkumná otázka.....	67
6.2.1	Ví, alespoň polovina žáků vybraných základních škol, kolik nouzových úkrytů se nachází v obci, kde žijí?	67
6.3	Třetí výzkumná otázka	67
6.3.1	Zlepší se povědomí vybraných žáků po nastudování metodické pomůcky?	67
7	Závěry	68
8	Souhrn	69
9	Summary.....	70
10	Referenční seznam	71
11	Přílohy	74
11.1	Informovaný souhlas základních a středních škol k provádění studie.....	74
11.2	Informovaný souhlas zákonných zástupců žáků mladších 18 let.....	75
11.3	Dotazníkové šetření	76
11.4	Vyjádření Etické komise FTK UPOL	79
11.5	Vzorový pracovní list 1 pro žáky 2. stupně základních škol a středních škol	80
11.6	Vzorový pracovní list 2 pro žáky 2. stupně základních škol a středních škol	83
12	Seznam použitých zkratk	85

1 ÚVOD

Ukrytí obyvatelstva patří mezi jedno ze základních opatření ochrany obyvatelstva. Státní kapacity, které nebyly nikdy stoprocentní, se výrazně snížily. Na místě je otázka, která je pro řešení mé diplomové práce zásadní a provází celou práci. Jestliže není v současnosti zajištěn adekvátní systém pro ukrytí dospělé populace, jak je na tom ve vztahu dětem, žákům základních a středních škol. Je zásadní, aby byli žáci základních a středních škol informováni o postupech svého ukrytí. V nejširší obecnosti platí, že ukrytí obyvatelstva zahrnuje soubor opatření, která mají za cíl ochránit životy lidí a jejich zdraví v rámci přírodních katastrof a jiných krizových situacích, které si vynutily vyhlášení nouzových stavů.

Pro žáky základních školy by tyto informace měly být podány srozumitelně a přiměřeně jejich věku, aby byli schopni reagovat efektivně. Zásadní je role učitelů a školního personálu, kteří byli pro takové situace vyškoleni. Oblast civilní ochrany by měla být zahrnuta do školního kurikula, aby byli žáci připraveni.

Kratochvílová, Kratochvílová ml. a Folwarczny (2015) zmiňují, že ukrytí obyvatelstva může nastat při mimořádných událostech a krizových situacích, které jsou vojenského i nevojenského charakteru. Může jít o ukrytí před únikem nebezpečných látek, před zbraněmi hromadného ničení, teroristických útocích či vichřicích a tornádech.

Ukrytí obvykle navazuje na varování obyvatelstva a Hasičský záchranný sbor, dále jen HZS, definuje ukrytí obyvatelstva jako opatření sloužící k jeho ochraně (HZSČR, 2024).

Nouzová opatření pro přežití obyvatelstva lze realizovat při migračních pohybech osob, sociálních krizích, epidemiích, průmyslových haváriích či živelních pohromách. Zabezpečení nouzového přežití se týká především přípravy, plánování a školení (Kroupa, Říha, 2006).

Právě příprava či školení by mělo být nedílnou součástí výuky na základních a středních školách, a to nejen z důvodu současných hrozeb.

Myslím si, že by žáci základních a středních škol měli vědět, jak vybudované úkryty využít a mít o ukrytí alespoň základní znalosti. Současná situace ve světě ukazuje, že bychom měli být připraveni. Válčná situace v Izraeli, popřípadě mezi Ukrajinou a Ruskem, toho může být důkazem.

Právě v nedávné době navštívili Kyjev čeští politici, kteří museli využít jednoho z krytů, protože čelili nebezpečí leteckého útoku (Novinky.cz, 2023).

Do současných hrozeb, mimo jiné, patří terorismus, kyberterorismus, zbraně hromadného ničení, které vlastní stále více států. Dále zde lze zmínit celkový nárůst množství vojenské techniky a nerovnoměrnost světového bohatství (Novák, 2014).

Dané téma jsem zvolil, protože jsem se v minulosti tématem ukrytí obyvatelstva zabýval ve své bakalářské práci. Obsahem bakalářské práce bylo ukrytí obyvatelstva ve statutárním městě Prostějov. Proto mě zajímalo, jaké povědomí mají žáci základních a středních škol o této oblasti v tomto městě.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

Ukrytí obyvatelstva se v České republice, dále ČR, řadí mezi jedno z nejdůležitějších opatření v rámci ochrany obyvatelstva. Velkého významu začalo nabývat po světových válkách, avšak člověk měl tendenci k ukrytí před nebezpečím už od pradávna. V roce 1935 byl schválen zákon o ochraně a obraně proti leteckým útokům a vznikla organizace Civilní protiletecké ochrany. Důvody ukrytí se postupně měnily.

Dnes převažuje využití spíše v důsledku mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru. Do úkrytového fondu ČR řadíme:

- Ochranné systémy podzemních dopravních staveb,
- stálé tlakově odolné a neodolné úkryty,
- prostory vytipované pro budování improvizovaných úkrytů (Řehák, Pupíková, 2015).

V říjnu 2001 vytvořila Evropská komise mechanismus civilní ochrany Evropské unie, dále EU. Hlavní cíl spočívá v posílení spolupráce mezi zeměmi EU a dalšími deseti zúčastněnými státy v oblasti civilní ochrany. Mezi stěžejní cíle patří tyto:

- Prevence,
- připravenost,
- reakce na katastrofu.

V roce 2019 EU aktualizovala mechanismus civilní ochrany EU v rámci systému rescEU s cílem ochránit občany před katastrofami a zvládat vznikající rizika. Systém RescEU (název systému odvozen od anglického slova záchrana) je hrazen EU a posiluje schopnost reakce na krize v Evropě, a to například v rámci lékařské pohotovosti, nouzového ukrytí či jaderných nehod (European commission, 2024).

2.1 Ukrytí a ochrana obyvatelstva

Vzdělávání podporuje a pomáhá učení. Vzdelávání lze rozdělit na formální a neformální. Vzdelání lze definovat jako výsledek, ke kterému vzdělávání vedlo, a lze ho brát jako souhrn získaných znalostí, dovedností a schopností. Teorii vzdělávání řeší didaktika a pedagogika. Didaktika a pedagogika se zabývají formami, cíli výuky a učením. Velkým faktorem ve vzdělávání je role pedagoga (učitele), dále to jsou podmínky pro výuku (czso, 2018).

Řehák, Martínek a Legierská (2019) pohlíží na ochranu obyvatelstva jako na součást ochrany společnosti, bezpečnosti státu, zajištění základních funkcí státu či zajištění základních funkcí území.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, dále jen MŠMT, uvádí, že ochrana obyvatelstva znamená plnění úkolů v oblastech:

- Plánování,
- organizování,
- výkonu činnosti

Plnění úkolů v těchto oblastech znamená předcházení vzniku a zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, dále jen IZS, řeší problematiku ochrany obyvatelstva a vymezuje působnost a pravomoc státních orgánů či práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádnou událost a při záchranných a likvidačních pracích (MŠMT, 2024).

Nouzové přežití (ukrytí) je nedílnou částí hlavních opatření ochrany obyvatel v krizových situacích a mimořádných událostech. Mezi tato opatření nouzového přežití patří zejména nouzové ubytování, zásobování potravinami a pitnou vodou, dodávka energií. Ukrytí obyvatel může nastat mimo jiné při ohrožení zbraněmi hromadného ničení, a to v rámci **tlakově odolných úkrytů**, dále například při nebezpečných účincích světelného záření, pronikavé radiaci či kontaminaci radioaktivním prachem a částečně proti tlakovým účinkům zbraním hromadného ničení v rámci **tlakově neodolných úkrytů** (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Další možností je využití **improvizovaných úkrytů**. Ty lze využít také při vyhlášení stavu ohrožení státu a válečném stavu. Takovým vhodným prostorem může být podzemní prostor. Dále to může být bývalý stálý úkryt, případně částečně zapuštěný prostor pod úroveň terénu, avšak záleží na typu nebezpečí, protože v případě úniku chemických látek je lepší zvolit ukrytí ve vyšších patrech budov, protože většina nebezpečných chemických látek je těžších než vzduch. Improvizovaný úkryt by měl být co nejblíže místa pobytu lidí a pro každého by měl být vymezen prostor alespoň jeden metr čtvereční. Pro přesun by mělo být obyvatelstvo vyzváno skrz systém varování a informování. Zapotřebí je mít na paměti individuální ochranu. Ochrana by měla spočívat především v zabezpečení dýchacích cest, očí a povrchu těla. Zásada spočívá ve využití (improvizovaném) oděvu, který máme k dispozici a pečlivě dodržet pravidlo, abychom zakryli výše zmiňované části těla a pokud možno, aby žádné místo nezůstalo nepokryté. Lze využít šál, čepic, zkrátka co nejvíce oděvu, a to ideálně ve více vrstvách. Po příchodu do bezpečí by mělo být použité vhozeno do pytlů a ty by měly být vloženy mimo prostor lidí. Celé tělo je dále zapotřebí důkladně opláchnout (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Mezi prostředky individuální ochrany řadíme:

- dětské vaky,
- dětské kazajky,
- dětské masky,
- ochranné roušky,
- ochranné masky,
- filtry k ochranným maskám,
- průmyslové filtry (Kroupa, Říha, 2006).

Z hlediska výskytu jsou nejčastějšími nebezpečnými chemickými látkami sirovodík, fosgen, sulfan, kyanovodík, chlor a amoniak. Tyto látky se vyskytují například na stadionech, nemocnicích či vodárnách. Únik může být způsoben vytékáním nebo výbuchem, přičemž nejčastějším ohrožením člověka je vdechnutí nebezpečné látky (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Rozdělení prostředků individuální ochrany

Tabulka 1

Funkční hledisko	Způsob ochrany dýchacích cest	Uživatelské hledisko
Ochrana dýchacích cest	Filtrační – komplet lícnice ochranné masky a ochranného filtru	Vojenské
Ochrana povrchu těla	Izolační – komplet lícnice ochranné masky a dýchacího přístroje	Civilní

Poznámka. Tabulka 1. Rozdělení prostředků individuální ochrany, Kroupa, Řehák, 2006).

Zákon č. 239/2000 Sb., charakterizuje mimořádnou událost jako škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy či haváriemi. Tyto jevy dále ohrožují životy, majetky a prostředí, zároveň vyžadují záchranné a likvidační práce.

Při možnosti vzniku mimořádné události se na určitých územích stanovují ukazatelé pro výpočet míry rizika. Stanovení probíhá odděleně, bez ohledu na možný vznik dalších mimořádných událostí. Jedním z ukazatelů je pravděpodobnost výskytu mimořádné události je

vyjádřena jako procento výskytů za rok, např. jednou za rok – 100 %. Dalším ukazatelem je ohrožení budovy, obce, kde se využívá stupnice 0-4, přičemž 0 znamená bez ohrožení objektů, zatímco 4 znamená ohrožení celé obce. Mezi další ukazatele řadíme:

- Dobu trvání,
- predikci,
- potřebu sil a prostředků (Novák, 2014).

Národní kontrolní úřad (2024) ve své výroční zprávě uvádí, že ochrana obyvatelstva patří mezi základní funkce státu a její důležitost potvrzují aktuální konflikty ve světě. Ve zprávě je uvedeno, že kapacita stálých úkrytů klesla mezi lety 2010–2021 z původních 512 173 míst na 346 890 míst. Ve zprávě uvádí výsledky úrovně znalostí respondentů v oblasti ochrany obyvatelstva. Mezi stěžejní výsledky patří tyto:

- Až 80 % respondentů nemá znalost o poloze stálého úkrytu,
- polovina respondentů neví, jak se zachovat v případě úniku chemických látek,
- téměř polovina respondentů nerozezná jednotlivé druhy varování,
- téměř polovina respondentů neví, jak se zachovat při úniku radioaktivních látek.

Zpráva dále uvádí, že základním prvkem systému ochrany obyvatelstva má být informovaný a vzdělaný občan.

2.1.1 Historie ukrytí obyvatelstva

Za předchůdce systému ochrany obyvatelstva lze brát civilní protiletectkou ochranu. Lze ji považovat za první část existence ochrany obyvatelstva u nás. Ve druhé polovině 20. století stanovila Koncepce ochrany obyvatelstva budování úkrytů na našem území. Časem byly tvořeny prostředky individuální ochrany s předností pro mládež do 15 let a jednotky civilní obrany. Do těchto prostředků se řadily ochranné masky CM-3 či ochranné vaky DV – 65 (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Všeobecná branná výchova byla zavedena v roce 1868. Následkem bylo zavedení tělesné výchovy do škol, tělesná výchova se ve škole začala objevovat od roku 1869. Militarizace, která začala v důsledku 1. světové války, vedla v rámci tělesné výchovy k organizování tzv. junobraný. To znamenalo, že chlapci byli v jednotkách, kde absolvovali vojenskou přípravu, kde nechyběl taktický a pochodový výcvik. Studenti se pokyny učili v němčině (Šimek, Halířová, 2021).

Ministerstvo školství vydalo během 1. světové války pokyn k tomu, aby se na školách začaly probírat a učit slavné bitvy v souvislosti s rakouskou armádou. Důvodem bylo posilování bojového ducha (Šimek, Halířová, 2021).

Před 1. světovou válkou však neexistoval žádný školní předmět, který by řešil problematiku ochrany, ukrytí obyvatelstva. Po válce se však situace změnila. V roce 1934 se na základě rozhodnutí Ministerstva školství začala řešit branná výchova v rámci předmětu občanská výchova. Tento krok se týkal středních škol a učitelských ústavů. Od roku 1935 se branná výchova začala vyučovat v rámci předmětů prvouka, dějepis, vlastivěda, zeměpis, dokonce i cizích jazyků. Branná výchova dále měla místo v rámci výuky tělesné výchovy. Celkově byli žáci vedeni tak, že brannost považovali za řádné plnění občanských povinností (Branná výchova ve 20. století, n.d.).

Během 2. světové války byla výuka branné výchovy pozastavena. Ovšem probíhala výuka protiletectvých opatření, která byla v podstatě jedinou věcí, která by spadala do branné výchovy. Po 2. světové válce byla na školách znovu zavedena výuka tak, jako tomu bylo před vypnutím válečného konfliktu. Po roce 1948 však nastala reforma školství a bylo přijato několik zákonů o branné výchově (Šimek, Halířová, 2021).

Branná výchova bývala označována jako tzv. předvojenská výchova sestávala z různých složek. Mezi tyto složky spadal například i branný zeměpis, který měl žáky naučit orientovat se v terénu. Mimo školu byly organizovány tzv. branné masové sporty, kam například spadal Sokolský závod branné zdatnosti (Šimek, Halířová, 2021).

Historickou výuku branné výchovy v průběhu let lze vidět v následující tabulce (pokos.army.cz, n.d.).

Tabulka 2

Období	Výuka
Habsburská monarchie	Vojensko-vlastenecká výchova
Období první republiky	Tělesná, nauková a mravní (především vlastenectví) výchova
Období mezi lety 1945–1973	Civilní ochrana, zdravotnická, střelecká a taktická příprava, branný zeměpis
Období mezi lety 1973-1991	Výchova k socialismu, mravní výchova ke komunistickým ideálům,
Po roce 1991	Obrana státu se řeší především v předmětech dějepisu, zeměpisu a občanské výchovy

Poznámka. Tabulka 2. Pokos.army.cz, n.d. Vlastní zpracování.

Ukrytí obyvatelstva bylo vymezeno ve školních osnovách, a to Ministerstvem školství z let 1934 a 1935. Právě v roce 1935 vzniknul zákon, který pojednával o ukrytí obyvatelstva a zřizování krytů. Žáci byli obeznámeni, kde se kryty nacházejí a prakticky nacvičovali, jak se ze tříd do krytů přesunout. Žáci byli poučeni také o tom, jak se zachovat a ukrýt v případě, že by se v době útoku nacházeli doma. Zde je důležité zdůraznit, že některé školy neměly vhodné prostory pro ukrytí. Pokud možnost ukrytí v rámci školy nebyla, bylo doporučeno vybudování zákopů v blízkosti školy. Zajímavostí je zařazení problematiky ukrytí obyvatelstva do výuky přídavných jmen v českém jazyce z roku 1938 v Příručce branné výchovy se zřetelem k občanské nauce a výchově, mluvnici a pravopisu, slohu a psaní, kde je protiplynový kryt definován a je zmíněno, jak důležité budování krytů je (Šimek, Halířová, 2021).

Jak bylo zmíněno výše, protiletectká ochrana se na školách vyučovala i během 2. světové války.

2.1.2 Historické postavení branné výchovy a její právní vymezení

- Dekret presidenta republiky o organizaci československé branné moci na území Spojeného království VB a Severního Irska – 9/1942 Sb.
- Dekret presidenta republiky, jímž se doplňuje organizace československé branné moci na území Spojeného království VB a Severního Irska – 10/1942 Sb.
- Dekret presidenta republiky o částečné mobilisaci a o povinnosti k civilním úkonům na území pod mocí Francouzského výboru národního osvobození – 7/1944 Sb.
- Vyhláška ministerstva národní obrany o nástupních termínech lékařů, zvěrolékařů a magistrů farmacie do presenční služby a do vojenského výcviku v roce 1947 – 210/1946 Sb.
- Zákon o branné výchově – 92/1951 Sb.
- Zákon o reorganizaci branné výchovy – 87/1952 Sb.
- Zákon o branné výchově – 73/1973 Sb.
- Nařízení vlády Československé socialistické republiky o náhradě škody vzniklé při branné výchově – 168/1973 Sb.
- Usnesení Federálního shromáždění o schválení zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění – 45/1976 Sb.
- Zákon o zrušení zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, ve znění zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 17/1976 Sb. – 217/1991 Sb.

- Oznámení federálního ministerstva financí o vydání výnosu o zrušení výnosu o financování branné výchovy – 408/1992 Sb.
- Dekret presidenta republiky o zřízení Svazu brannosti – 125/1945 Sb.
- Zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění, kterým se mění a doplňuje zákon o obraně Československé socialistické republiky, zákon o působnosti federálních ministerstev a zákon o branné výchově – 17/1976

Důležitost byla kladena na tzv. pasivní obranu. To se týkalo především ochrany před leteckými a plynovými útoky. Proto museli vyučující absolvovat kurzy, kde se učili zásady chování při útoku, a to nejen z hlediska teoretického, ale i praxe. Zde je na místě zmínit zákon z roku 1935, který pojednával o ochraně a obraně proti leteckým útokům, a který školám stanovoval povinnost pro spolupráci v rámci civilní protiletecké ochrany (Kavan, 2020).

Výuka byla postavena tak, že žáci prvního až třetího ročníku hráli na schovávanou, zatímco žáci čtvrtého a pátého ročníku byli poučeni, jak se zachovat při leteckém útoku. Většina výuky byla praktická. Ne každá škola byla vybavena maskami a možností stálého ukrytí pro studenty. Již v roce 1932 byly vytvořeny školní osnovy, kde byla zohledněna také branná výchova v přírodě. Velkou roli zde hrála především tělesná výchova (Kavan, 2020).

V době socialismu vznikaly štáby civilní obrany. Štáby měly na starost mimo jiné systém úkrytů a individuální ochrany. Doba socialismu je charakteristická pro stavbu stálých úkrytů ve velkém. Do revoluce v roce 1989 bylo úkrytů zhruba pět tisíc (Branná výchova ve 20. století, n.d.).

- Hodiny branné výchovy měly od roku 1952 časovou dotaci 114-116 hodin ročně. K tomuto číslu lze ještě připočítat letní a zimní branná cvičení. V roce 1973 vznikl zákon o branné výchově, jehož cílem bylo vytvořit z branné výchovy program, který bude odpovídat požadavkům předškolního, školního a univerzitního vzdělávání. Obsah předmětu se členil na následující části:
 - Část politická
 - Část odborně – technická
 - Část tělovýchovná
 - Část psychologická (Branná výchova ve 20. století, n.d.).

Úkrytí obyvatelstva patřilo mezi nejdůležitější opatření v rámci civilní obrany. Veškeré činnosti sloužily mimo jiné k tomu, aby v případě mimořádné události došlo k co nejmenším ztrátám mezi učiteli a žáky, aby byli připraveni reagovat. V okolí škol byly úkryty nachystány pro případ potřeby a potřebná opatření měla být zajišťována pedagogickým sborem (Kavan, 2020).

2.1.3 Ukrytí obyvatelstva v českém vzdělávání od roku 1989

Po roce 1989 se od branné výchovy upustilo. Ta byla postupně nahrazena tzv. Přípravou občanů k obraně státu. V roce 1991 byl zákon o branné výchově zrušen. Až do roku 2003 se od něčeho podobného jako byla branná výchova ve vzdělávacím systému ČR naprosto upustilo (pokos.army.cz, n.d.)

Avšak v roce 1999 vydalo Ministerstvo školství zavedlo problematiku ochrany člověka za mimořádných událostí do školních vzdělávacích programů. Jejich rozvrh potom měli za úkol ředitelé. O rok později byly v rámci ochrany obyvatelstva byly přijaty dva zákony. První byl o IZS – 239/2000 Sb., druhý o krizovém řízení 240/2000 Sb. Tyto zákony znamenaly, že veškeré pravomoci v oblasti ochrany obyvatelstva měly na starost složky Hasičského záchranného sboru za spolupráce se školami (Šimek, Halířová, 2021).

V roce 2013 byly přijaty aktualizované, které bezpečností tematiku obsahují ve vzdělávacích oblastech, a to v oblasti Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce, Cizí jazyk, Informační a komunikační technologie, Člověk a zdraví, Člověk a příroda a Člověk a společnost. Zároveň byla vytvořena příručka, která slouží pro výuku témat ochrany člověka za mimořádných událostí na základních školách (Šimek, Halířová, 2021).

2.1.4 Současný stav problematiky ukrytí obyvatelstva v českém vzdělávání

Podle MŠMT (2024) je za plnění opatření v oblasti ochrany obyvatelstva (života, zdraví a majetku) zodpovědný ředitel školy, a to podle školského zákona. Pro školy je prioritou evakuace, varování či zabezpečení oblasti ve spolupráci s HZS ČR a obcí.

Vzdělávání a transformace vzdělávacího systému patří k hlavním bezpečnostním, strategickým zájmům ČR. V připravenosti společnosti hraje vzdělávací systém velkou roli, protože za obranyschopnost státu nenesou zodpovědnost pouze ozbrojené síly, ale celá společnost (Bezpečnostní strategie ČR, 2024).

Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Pro diplomovou práci, která se týká vzdělávání, je školský zákon jeden ze zásadních právních dokumentů. Zákon je rozdělen do několika částí a upravuje vzdělávání ve školách a školských zařízeních. Definuje, na čem je založeno vzdělávání (rovný přístup, zohledňování potřeb jednotlivce či možnosti vzdělávat každého), dále vymezuje vzdělávací programy, vzdělávací soustavu či dlouhodobé záměry a výroční zprávy. V zákonu je zmíněna také bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních. Je uvedeno, že školy zajišťují bezpečnost a ochranu dětí, žáků a studentů.

a) Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání zajišťuje osobnostní rozvoj dítěte. Dále snižuje nerovnoměrnost mezi dětmi v rámci předškolního vývoje před nástupem do základní školy a napomáhá tělesnému rozvoji. Zpravidla trvá od dvou až šesti let věku dítěte.

b) Povinnost školní docházky a základní vzdělávání

Školní docházka je povinná devět let. Zákonný zástupce má povinnost přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce. Mezi další způsoby plnění povinné školní docházky spadá například individuální vzdělávání žáka, a to bez obvyklé docházky do školy. Cíle základního vzdělávání:

- Motivace k celoživotnímu učení,
- komunikace,
- řešení problémů,
- spolupráce,
- ochrana fyzického a duševního zdraví,
- ohleduplnost a tolerance

c) Střední vzdělávání

Toto vzdělávání nabízí žákům širší všeobecné či odborné vzdělání a upevňuje jejich předpoklady pro budoucí povolání. Mezi stupně středního vzdělání řadíme střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Vzdělávat se na tomto stupni vzdělávání může uchazeč, který má splněnou povinnou školní docházku nebo ukončil základní vzdělávání.

d) Vzdělávání v konzervatoři

Konzervatoře dále rozvíjejí znalosti, které žáci získali na základních, základních uměleckých školách a připravují žáky na umělecké, umělecko – pedagogické činnosti.

e) Vyšší odborné vzdělávání

Tento typ vzdělávání rozšiřuje znalosti studentů, které byly získány dříve a odborně a prakticky připravují studenta na budoucí činnosti. Délka tohoto typu vzdělávání je zpravidla tři roky.

f) Uznávání zahraničního vzdělání

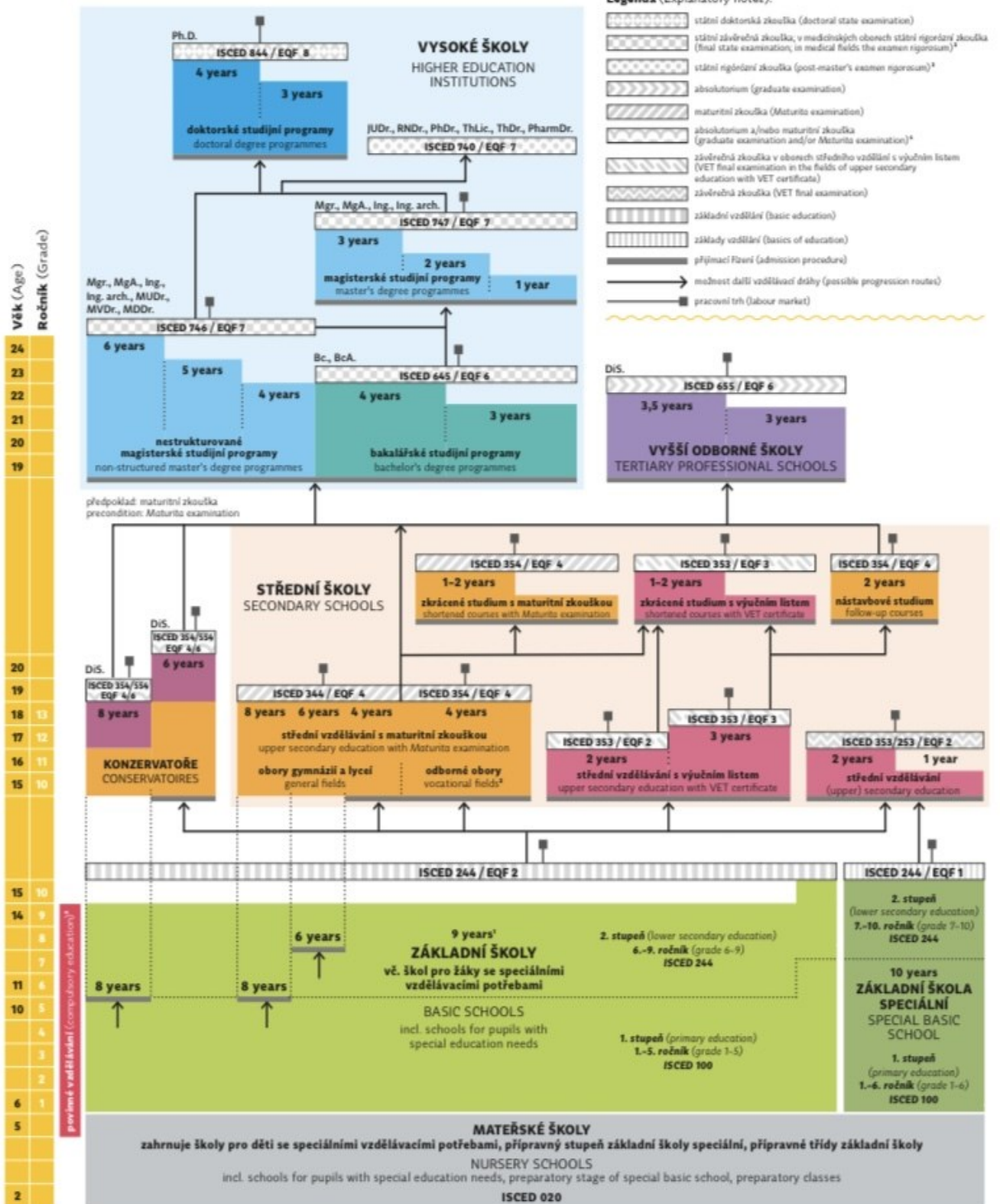
Pokud jedinec absolvoval školu v zahraničí, pak může zažádat o uznání rovnocennosti vysvědčení, případně může zažádat o rozhodnutí o uznání platnosti zahraničního vysvědčení v ČR.

Obrázek 1

Schéma vzdělávacího systému České republiky 2022/23

Diagram of the education system of Czechia 2022/23

Poznámka. Obrázek 1. Vzdělávací systém ČR, MŠMT, 2023.

Pokud se podíváme na samotný začátek, uvidíme tam mateřské školy. Pro mateřské školy, tedy předškolní vzdělávání, je stanoven Rámcový vzdělávací program, dále jen RVP, ze kterého školy vycházejí. V RVP pro předškolní vzdělávání je uvedeno ve vzdělávacích cílech osvojení si poznatků o bezpečí. Učitel by měl dítěti nabídnout činnosti, které směřují k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků.

Mezi očekávané výstupy dítěte patří povědomí o některých způsobech ochrany zdraví, bezpečí a pro tuto práci stěžejní věc, mít povědomí o tom, jak se zachovat v případě nebezpečí (MŠMT, 2016).

Řada mateřských škol do svých školních vzdělávacích programů, dále jen ŠVP, bezpečnost zařazuje. Například Mateřská škola hrou ve svém ŠVP uvádí bezpečnost v rámci oblasti nazývané tzv. volná témata, kde zároveň uvádí hry a situace na téma bezpečnosti, a to nejen své, ale i druhých (ms-skolahrou.cz, 2019).

Mateřská škola Kopretina v Jeseníku má ve svém ŠVP exkurze na hasičské záchrané stanici, policii a zdravotnické záchrané službě (mskopretina, 2020).

Pro základní školy je charakteristické, že zásadní slovo ve výuce pro přípravu žáků na mimořádnou událost má ředitel školy. Proto existují značné rozdíly mezi jednotlivými školami. Celá řada škol řeší problematiku ukrytí obyvatelstva a přípravu na mimořádnou událost v rámci besed se členy IZS, což děti často baví, protože to vnímají jako únik od běžných školních povinností. Na druhé straně jsou školy, které tuto oblast zcela míjejí a věnují se spíše ekologickým problémům a jiným aktivitám (Kavan, 2020).

Na středních školách není ničím časově určena výuka v oblasti ukrytí a ochrany obyvatelstva. Opět tak záleží na řediteli školy. Na vysokých školách mohou studenti získat vysokoškolské vzdělání v oblasti bezpečnosti a ochrany obyvatelstva. Mezi významné fakulty patří například Fakulta bezpečnostního inženýrství Vysoké školy Báňské v Ostravě nebo Fakulta bezpečnostního managementu Policejní akademie ČR v Praze (Kavan, 2020).

2.1.5 Rámcový vzdělávací program a ukrytí obyvatelstva v rámci základního vzdělávání

RVP jsou závazným rámcem v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Byly zavedeny na základě školského zákona z roku 2004. RVP stanovují cíle, formy, délku a obsah vzdělávání. Na základě diskuse s dalšími ministerstvy vydává RVP MŠMT. Na základě RVP pak vycházejí ŠVP, které si vytvářejí samy školy, ale musí být v souladu s RVP (edu.cz, 2022).

Ukrytí jako takové se přímo v RVP pro první stupeň neobjevuje, ale bezpečnostní tematika se na prvním stupni objevuje v oblasti Člověk a jeho svět:

- Žák by měl vyznačit na plánu místo bydliště,
- rozlišit možná nebezpečí v blízkém okolí,
- měl by se orientovat podle mapy, chovat se bezpečně v přírodě,
- rozlišovat aktivity, které zdraví člověka podporují a poškozují,
- charakterizovat přírodní jevy a v případě nebezpečí se v modelové situaci účinně chránit při mimořádné události,
- reagovat na pokyny dospělých při mimořádných událostech,
- měl by rozoznat nebezpečí různého charakteru a být schopen využít bezpečného místa pro hru a trávení volného času,
- dokázat požádat o pomoc,
- dokázat ošetřit drobná poranění.

Na druhém stupni se bezpečnost objevuje v rámci oblasti Člověk a zdraví v předmětu tělesná výchova, dále se bezpečnost objevuje v oblastech Člověk a společnost, Člověk a příroda:

- Žák dokáže v modelové situaci uplatnit dovednosti, které jsou potřebné k ochraně osob za mimořádných událostí,
- měl by být schopen uvést příklady mezinárodního terorismu,
- dokáže využít služeb organizací, které pomáhají v krizových situacích,
- dokáže objasnit nejefektivnější jednání v modelových příkladech havárie s únikem nebezpečných látek a reaguje na případy úniku nebezpečných látek,
- měl by se orientovat v přípravě a využívání nebezpečných látek a jejich vlivech na prostředí,
- dokáže poskytnout první pomoc, znát nejčastější mimořádné události u nás a chovat se při nich odpovědně (Kavan, 2020).

Školní vzdělávací plány si vytvářejí samy školy, je tedy na nich, zdali ukrytí obyvatelstva zahrnou do svých vzdělávacích plánů.

Podklady k výuce ochrany obyvatelstva na ZŠ

HZS ČR na svém webu zveřejnil materiál (příručku), která může být oporou pro výuku témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na základních školách. Obsahem materiálu je definování jednotlivých pojmů z problematiky ochrany obyvatel, návrhy na

rozložení učiva v rámci základních škol, návrh testových otázek, legislativní vymezení a doporučenou literaturu.

V rámci prvního stupně základní školy považuje příručka za základ praktický nácvik a znázornění ukázek. Odkazováno je především na prožitkovou pedagogiku, avšak přiměřenou dané třídě a věku.

Cíle pro první stupeň ZŠ

- Rozvoj významu prevence rizik, opatrnosti a preventivního chování,
- znalost nebezpečí, odhadnout rizika,
- schopnost rozeznat varování, vyhodnotit rizika v neznámém prostředí,
- schopnost používat mapy v známém i neznámém prostředí.

Do esenciálního obsahu učiva patří první pomoc, prevence duševního a fyzického zdraví a znalost mimořádných událostí, včetně požárů a jejich rizik.

Cíle pro druhý stupeň ZŠ

- schopnost vhodného chování při vzniku mimořádné události,
- schopnost vhodného chování při evakuaci,
- rozvoj znalostí prevence požárů a reakce na ně,
- schopnost poskytnout první pomoc.

V příručce je uvedeno i ukrytí jako učivo, které je vhodné aplikovat při výuce dané problematiky na druhém stupni základních škol (HZSČR, n. d.)

2.1.6 Rámcový vzdělávací program a ukrytí obyvatelstva v rámci středního vzdělávání

S ohledem na specifičnost jednotlivých oborů středních škol se RVP odlišují. Programy jsou rozříděny do kategorií soustav oborů vzdělání. Mezi obory vzdělávání spadají následující:

- Obory J,
- obory E,
- obory H,
- obory L0 a M,
- konzervatoře,
- nástavbové studium (NÚV, 2022).

Pro práci je zásadní zmínit obor kategorie J, kam spadá pedagogika a učitelství, obor kategorie L0 a M, kam spadá ekologie a životní prostředí a nastavbové studium, kde lze studovat právo, právní a veřejnosprávní činnost.

Právo, právní a veřejnosprávní činnost

Zde patří studium bezpečnostních služeb, a to:

- Veřejně pořádková činnost,
- veřejnoprávní ochrana,
- policejní činnost,
- policejně správní a technickohospodářské činnosti.

Ekologie a životní prostředí

Do ekologie a životního prostředí spadají tyto obory:

- Ochrana životního prostředí,
- ekologie a ochrana krajiny,
- průmyslová ekologie,
- ochrana a obnova životního prostředí,
- ochrana přírody a prostředí.

Pedagogika a učitelství

- Pedagogika pro asistenty ve školství,
- charitativní služby (NÚV, 2022).

2.1.7 Složky podílející se na školním vzdělávání v oblasti ukrytí a ochrany obyvatelstva

Souhrnný název pro aktivity spojené s výchovou a vzděláváním obyvatelstva lze nazvat jako preventivně výchovná činnost. Mezi stěžejní cíle patří předání informací a předcházení nebezpečí. Současná legislativa není vhodnou oporou pro preventivně výchovnou činnost, neboť je zaměřena pouze na požární ochranu. Do nejfrekventovanějších forem preventivně výchovné činnosti řadíme rozhlas, tisk, televizi, odborná periodika a letáky či preventivní programy a přednášky pro děti (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Hasičský záchranný sbor

HZS vydal v roce 2019 publikaci, která je určena pro pedagogické pracovníky, kteří se mohou touto cestou vzdělávat a získané informace předávat žákům a studentům. V publikaci je mimo jiné uveden bezpečnostní systém ČR, definice ochrany obyvatelstva, zásady chování

v případě vzniku mimořádné události, základní principy vzdělávání v předškolním, základním a středním vzdělávání a podklady k výuce, včetně celé řady dalších informací.

Cílem ukrytí je ochrana před negativními účinky mimořádných událostí, především před nebezpečnými látkami, které působí škodlivě na organismus. Pokud uniknou nebezpečné chemické látky, je důležité zdržet se v nejvyšších patrech budovy a prostory utěsnit. Pokud uniknou radioaktivní látky, je naopak důležité zdržet se v suterénu budovy. Je zcela zásadní, aby každý věděl, co v případě takové situace dělat, jak se zachovat (HZS ČR, 2019).

HZS organizuje celou řadu akcí, které vzdělávají žáky a studenty. Zároveň školí i učitele. Podílí se na praktických cvičeních ve školách, pořádá besedy. Za rok 2018 bylo edukováno přes sto třicet tisíc žáků a studentů. Zároveň bylo proškoleny přes tisíc učitelů (Kavan, 2020).

POKOS

Příprava občanů k obraně státu poskytuje vzdělávání a podporu školským zařízením v rámci projektových dnů, přednášek a soutěží. Vzdělává i pedagogy, především prostřednictvím příruček a poradenství. Pokos se zaměřuje na zdravotnickou přípravu, přípravu k civilní ochraně, sebeobraně a pomoci při krizových situacích a mimořádných událostech. Žáci a studenti získávají informace o současné bezpečnostní situaci, politicko-vojenských organizacích či o povinnostech, které plynou ze zákonů. Pro pedagogy základních a středních škol byla poskytnuta příručka POKOS a byla vydána Ministerstvem obrany (Pokos.cz, n. d.).

Hasík CZ

Hasík CZ provádí preventivně výchovnou činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva na školách. Tento program vznikl již v roce 1996. Od roku 2014 se tento program objevuje také na středních školách, aby mohlo být navázáno na znalosti ze škol základních. Hasík CZ obsahuje tato témata pro první stupeň ZŠ:

- Seznámení se s hasiči,
- tísňové linky,
- Nahlášení požáru,
- seznámení se s ohněm,
- varovný signál,
- první pomoc,
- nebezpečí hrozící v domě,
- únikový plán a únikové cesty na škole.

Pro druhý stupeň ZŠ:

- Seznámení se s IZS,

- nahlášení dopravní nehody,
- požáry v přírodě, nebezpečné plyny při požárech,
- únikové cesty veřejných budov a požární poplach na škole,
- chování při opuštění bytu, evakuační zavazadlo,
- ochrana při úniku nebezpečných látek,
- prostředky improvizované ochrany,
- utěsnění místnosti (Hasík.cz, 2021).

Pro střední školy:

- Prostředky improvizované ochrany,
- nácvik evakuace na škole,
- dokumentace požární ochrany,
- hašení požáru,
- činnosti při vyhlášení varovného signálu,
- zásady opuštění bytu a školy,
- záchrana ohrožených osob při mimořádné události (Hasík.cz, 2019).

Mezi další organizace spadá:

- **Záchranný kruh**, který vzdělává a připravuje obyvatelstvo, jedná se o neziskovou organizaci. Tato organizace tvoří i deskové hry, které pomáhají k upevňování vědomostí, lze je využívat na základních a mateřských školách, ale najdou uplatnění i při mimoškolních aktivitách,
- **Bezpečné cestování**, což je projekt, který je organizován Ministerstvem vnitra,
- informační projekt **Vaše cesty k bezpečí**, který se zabývá informovaností obyvatelstva o jednání při situacích, kdy jsou ohroženi mimořádnou událostí.

Zajímavostí je, že například v Moravskoslezském kraji je téměř 160 školských zařízení s více než šedesáti tisíci dětmi a studenty, které jsou ohrožovány úniky nebezpečných látek a povodněmi. (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Na základě spolupráce HZS ČR a MŠMT vznikl akreditovaný vzdělávací program pro učitele základních a středních škol, který se zabývá ochranou člověka za mimořádných událostí.

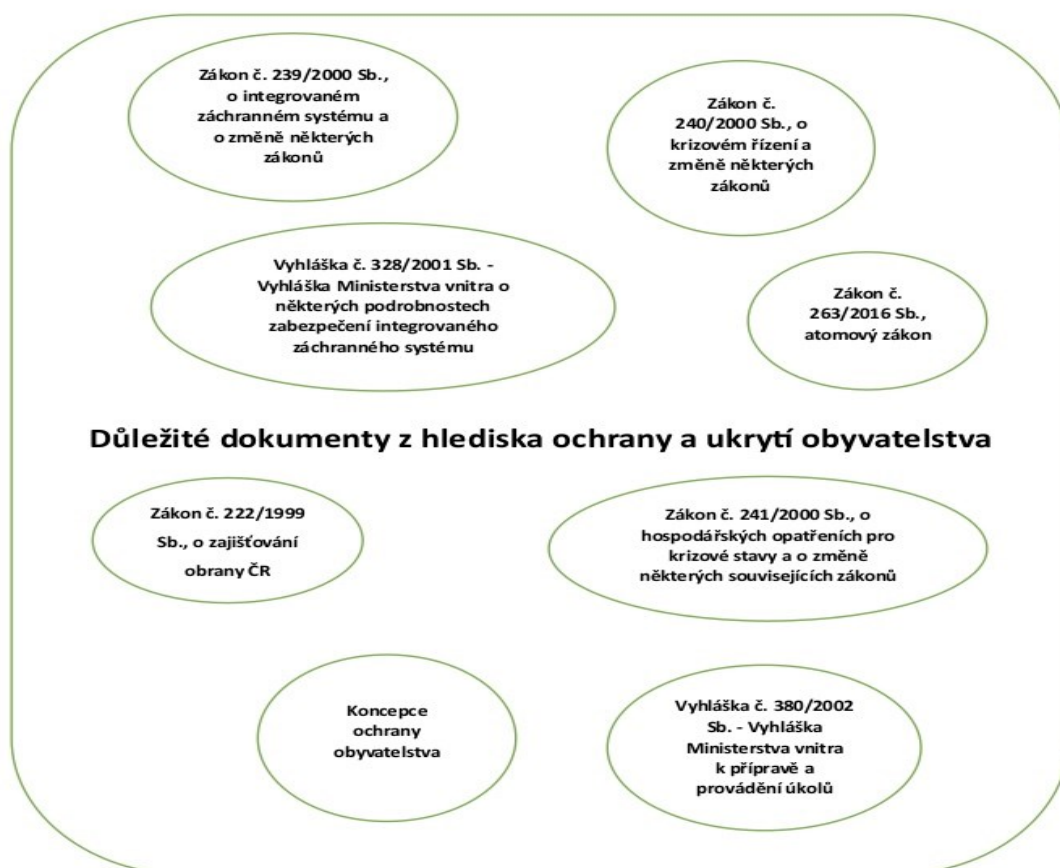
Velkou roli hraje i financování ochrany obyvatelstva. Výdaje jdou na obranu, civilní připravenost na krizové stavy, právní ochranu, bezpečnost a veřejný pořádek a na požární ochranu, včetně IZS (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

2.1.8 Důležité dokumenty z hlediska ochrany a ukrytí obyvatelstva

- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů,
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů,
- Zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon,
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR,
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů,
- Vyhláška č. 380/2002 Sb. - Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva,
- Vyhláška č. 328/2001 Sb. - Vyhláška Ministerstva vnitra o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému,
- Koncepce ochrany obyvatelstva.

Pro lepší představu bylo zpracováno schéma, kde jsou uvedeny všechny výše uvedené dokumenty z hlediska ochrany a ukrytí obyvatelstva.

Obrázek 2

Poznámka. Obrázek 2. Schéma důležitých dokumentů z hlediska ochrany a ukrytí obyvatelstva, vlastní zpracování.

Koncepce ochrany obyvatelstva

Od roku 2001 je garantem ochrany obyvatelstva Ministerstvo vnitra ČR. Od tohoto roku vznikly postupně tři koncepce ochrany obyvatelstva.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015

Tato koncepce mapovala současný stav ochrany obyvatelstva a navrhla řešení uvedených problémů. Uvádí novodobé hrozby, mezi které patří terorismus či zbraně hromadného ničení, zároveň uvádí, že konec studené války snížil riziko dalšího válečného konfliktu (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Koncepce uvádí, že je zapotřebí zlepšení spolupráce na úrovni záchranných složek s policií a se zpravodajskými službami, postavit centrální a regionální operační centra s chráněnými propojeními. Dále uvádí, že by bylo zapotřebí zvýšit úroveň znalostí sebeochrany u občanů a věnovat pozornost varovacím a informačním prvkům. V koncepci jsou uvedeny základní principy organizace ochrany obyvatelstva, a to následující:

- Stát zabezpečuje ochranu obyvatel,

- všechny úrovně veřejné správy nesou odpovědnost za ochranu obyvatel,
- informovanost populace o ochranných opatřeních, která pomáhá lepší sebeochraně obyvatel (Kroupa, Říha, 2006).

V koncepci je uvedeno, že ČR eviduje 5 178 stálých úkrytů. Celková kapacita úkrytů čítá 920 tisíc úkrytových míst. Na údržbu a provoz je vynakládáno necelých 50 milionů korun, což je nedostatečné množství ((Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR, 2005).

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020

Koncepce byla schválena usnesením vlády v roce 2008. Je rozdělena do několika kapitol.

1. Bezpečná společnost
2. Přípravenost pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže
3. Základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva
4. Plánování a řešení opatření k ochraně obyvatelstva pro mimořádné události, nevojenské a vojenské krizové situace
5. Přípravenost sil a prostředků
6. Materiální a finanční zabezpečení

Výhled do roku 2020 zdůrazňuje pokračování v přípravě a vybavenosti složek IZS, k dokončení a výměně rotačních sirén a vybudování systému k ovládní a monitorování koncových prvků varování, který zajistí detekci úniku nebezpečných látek u subjektů skladujících nebo vyrábějících tyto látky. Dalším cílem výhledu je navržení opatření ke zvýšení bezpečnosti osob a prostředí při přepravě nebezpečných věcí (Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR, 2008).

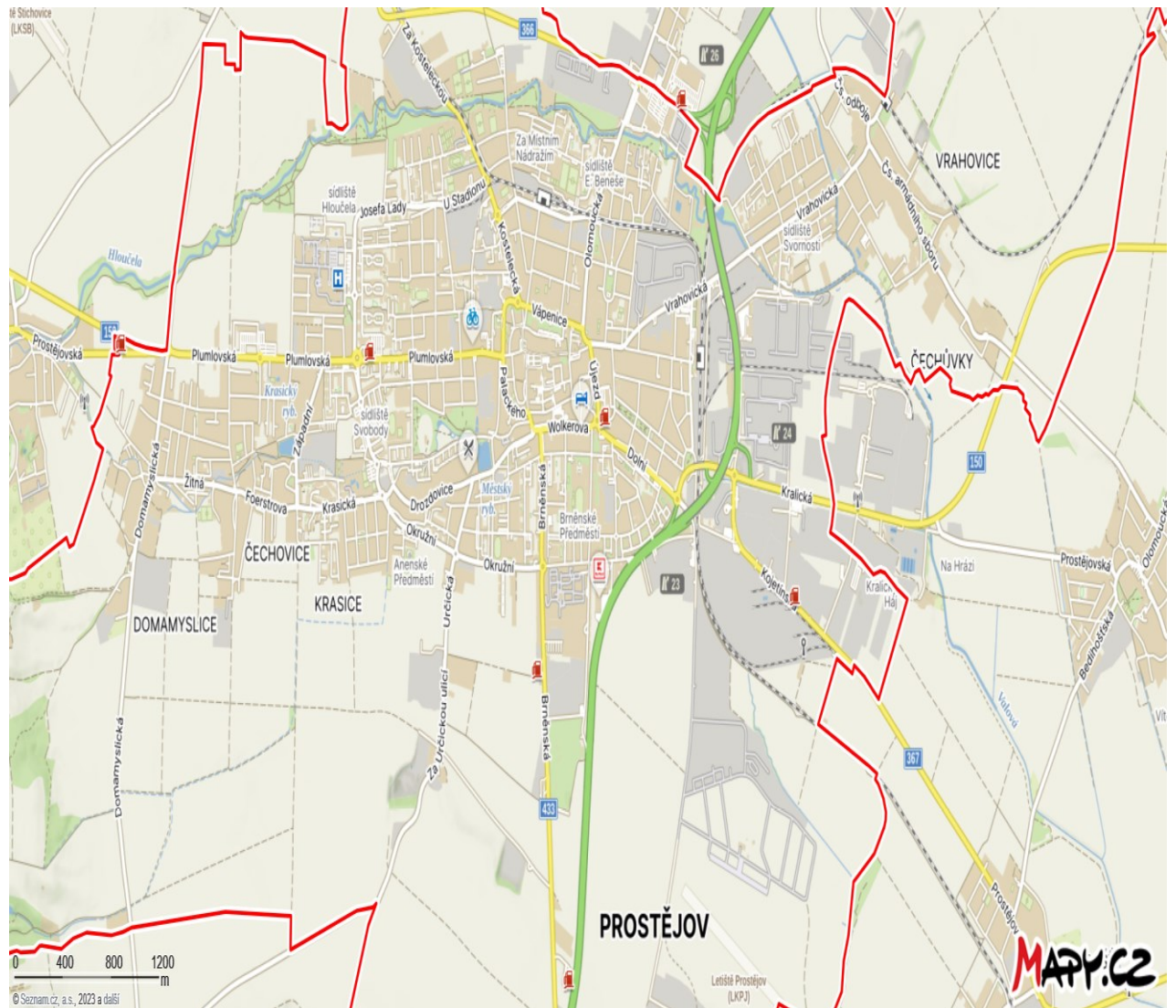
Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

V této koncepci jsou zmíněny základní úkoly pro realizaci priorit ochrany obyvatelstva, strategické cíle a priority ochrany obyvatelstva do roku 2030, kam spadá například optimalizace současného stavu bezpečnostního systému ČR. Dále je to koncepce rozvoje významných oblastí ochrany obyvatelstva (věcné zdroje, síly, úkoly ochrany obyvatelstva, výchova a vzdělávání, vývoj a inovace). Do koncepce patří i analýza současného stavu, kde se vyskytuje kapitola výchova a vzdělávání, kde je zmiňována příležitost rozvoje výchova na všech stupních vzdělávání, avšak do hlavních hrozeb řadíme finanční prostředky a snižování personálu, který je potřebný vzhledem k dané problematice (Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR, 2013).

2.2 Poloha a počet stálých úkrytů v Prostějově

Pro představu jsou v této kapitole uvedeny obrázky, které ilustrují mapu města Prostějov a vymezují polohu úkrytů ve městě.

Obrázek 3

Poznámka. Obrázek 3. Mapa statutárního města Prostějova, mapy.cz, 2023

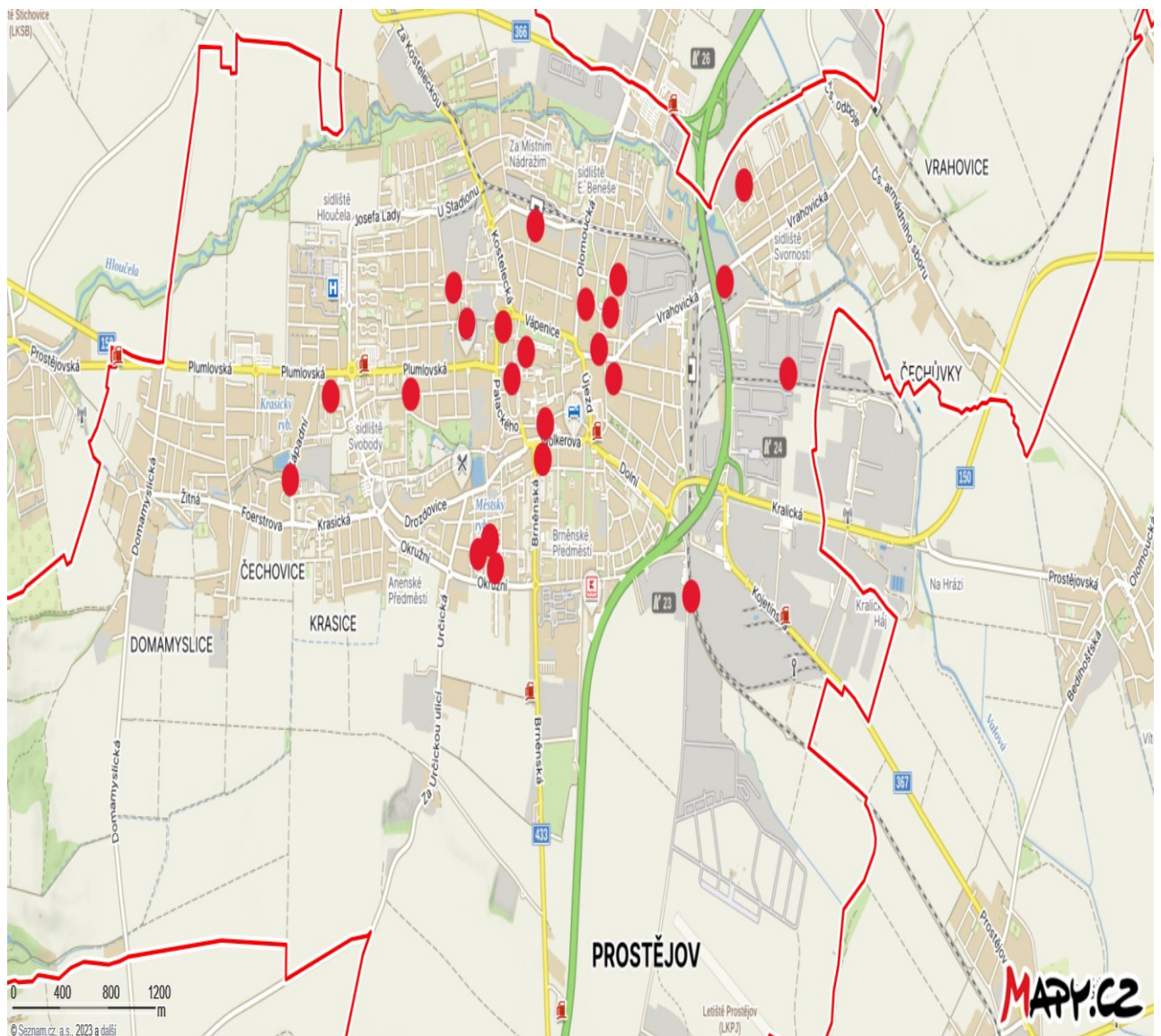
V Prostějově se nachází 23 stálých tlakově odolných úkrytů, které jsou schopny pojmout přes šest tisíc lidí (Křížková, 2017).

Seznam stálých úkrytů ORP Prostějov (Křížková, 2017) je uveden v tabulce 2.

Tabulka 3

Ulice/Místo	Velikost	Počet míst
Bulharská	42,2 m ²	75
Fanderlíkova	98 m ²	150
Jungmannova	43,6 m ²	75
Školní	614,5 m ²	900
Manhardova	30 m ²	70
Milíčova	61 m ²	150
Nám. Spojenců	103 m ²	150
J. B. Pecky	38,9 m ²	75
Dr. Horáka	310 m ²	600
ZŠ Kollárova	210 m ²	170
Švehlova odborná střední škola	68 m ²	150
FTL a.s. - archiv	75 m ²	150
Gala a.s.	608 m ²	625
Sladovny Soufflet ČR a.s.	82,7 m ²	150
Moragro a.s.	90 m ²	170
HZS – územní odbor Prostějov	160 m ²	150
Zámek – vinárna	221 m ²	150
Trávnícká	72 m ²	150
AMF – REECE – školící sál	120 m ²	300
Bytové družstvo Rozvoj	355,4 m ²	600
Francouzská	745,3 m ²	1250
Radnice	340,1 m ²	150
Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových	101,4 m ²	30

Obrázek 4

Poznámka. Obrázek 4. Mapa statutárního města Prostějova s vyznačenými stálými úkryty, mapy.cz, 2023. Vyznačení vlastní zpracování.

2.3 Využití stálých úkrytů prostějovskými školami v případě mimořádné události

V případě mimořádné události školy mohou využít evakuačních plánů svých budov. Evakuační plán je dokument, který stanovuje opatření a postupy při vzniku např. požáru, úniku nebezpečných látek, případně jiné mimořádné události. Součástí evakuačního plánu je způsob přemísťování osob. Evakuační plán se zpracovává na základě hodnocení a řízení rizik (dokumentacebozp.cz, 2016).

Evakuací se rozumí přemístění osob, věcí či zvířat z míst ohrožených mimořádnou událostí. Evakuace s ukrytím znamená nejprve ukrytí evakuovaných osob a po odeznění aktuálního nebezpečí je evakuace ukončena úplně (Kratochvílová, Kratochvílová ml. a Folwarczny, 2015).

Prostor, který je ohrožen mimořádnou událostí a je z něho nutné provést evakuaci, se nazývá evakuační zóna. Cesta, po které evakuace probíhá, se nazývá evakuační trasa a končí v evakuačním středisku. S evakuací se pojí evakuační zavazadlo, které by mělo obsahovat tyto položky:

- Potraviny,
- pití,
- telefon,
- svítilnu,
- oblečení,
- léky,
- hygienu,
- cennosti,
- důležité dokumenty,
- přikrývku,
- karimatku,
- náhradní obuv,
- psací potřeby,
- rádio.

Evakuace může být řízená, kdy obyvatelstvo jedná na základě vlastního úsudku a získaných vědomostí. Opakem je evakuace řízená, která spočívá v řízení orgány, po předem stanovených trasách a je organizovaná. Dalším typem je plošná evakuace, která v sobě zahrnuje přemístění většího počtu obyvatel, na rozdíl od objektové, která souvisí s přesunem jednoho člověka, případně malé skupiny lidí. Podle času může být evakuace rozdělena na krátkodobou a dlouhodobou. Při krátkodobé se jedná o opuštění místa nebezpečí na maximálně 24 hodin a pro evakuované není zabezpečeno nouzové ubytování. Dlouhodobá je charakteristická délkou trvání nad 24 hodin (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Často se můžeme setkat s tím, že se evakuace vyskytuje také ve školních řádech škol. Například Střední odborná škola a Střední odborné učiliště v Prostějově stanovuje ve školním

řádu jako povinnost to, aby se žáci v případě nutnosti evakuačním plánem školy řídili (Školní řád SOŠ a SOU Prostějov, 2020).

Níže budou uvedeny všechny základní a střední školy v Prostějově a blízké stálé úkryty u těchto škol (prostejov.eu, 2016).

Tabulka 4

Základní škola	Stálé úkryty v okolí	Vzdálenost
Cyrilometodějské gymnázium, základní škola a mateřská škola v Prostějově	HZS – územní odbor Prostějov / ZŠ Kollárova	387 m / 772 m
Reálné gymnázium a základní škola Otto Wichterleho	HZS – územní odbor Prostějov	329 m
Střední škola, základní škola a mateřská škola JISTOTA, o.p.s	Dr. Horáka	792 m
Střední škola, Základní škola a Mateřská škola Prostějov, Komenského 10	Dr. Horáka / HZS – územní odbor Prostějov	912 m / 488 m
Základní škola a mateřská škola Jana Železného Prostějov	Jungmannova / Francouzská	236 m / 977 m
Základní škola a mateřská škola Prostějov, Kollárova 4	ZŠ Kollárova / Švehlova odborná střední škola	266 m
Základní škola a mateřská škola Prostějov, Melantrichova ul. 60	Jungmannova / J. B. Pecky	647 m / 754 m
Základní škola a mateřská škola Prostějov, Palackého tř. 14	Radnice / Zámek – vinárna	345 m / 558 m
Základní škola Prostějov, ul. Dr. Horáka 24	Dr. Horáka / Bulharská	98 m / 199 m

Základní škola Prostějov, ul. E. Valenty 52	Milíčova / Školní	1,1 km / 1,4 km
Základní škola Prostějov, ul. Vl. Majakovského 1	AMF REECE	1,2 km

Pokud by školy potřebovaly ukrytí, využijí improvizovaného ukrytí. Mohlo by se jednat o učebny, sklepy, případně další místa, která by byla vhodná pro ukrytí. Dokumentem, který by se dal nazvat jako plán ukrytí, školy nedisponují.

Jako příklad může posloužit Magistrát hlavního města Prahy. Ten ve spolupráci s HZS hl. města Prahy, který zpracovává plán ukrytí, zajišťuje ukrytí obyvatel. Magistrát také zveřejnil mapu s úkryty (Bezpečnost.Praha.eu, 2024).

Seznam středních škol v Prostějově a nejbližší stálé úkryty u těchto škol (prostejov.eu, 2018).

Tabulka 5

Střední škola	Stálé úkryty v okolí	Vzdálenost
ART-ECON – střední škola, s.r.o	ZŠ Kollárova	902 m
Gymnázium Jiřího Wolkera, Prostějov, Kollárova 3	ZŠ Kollárova / Švehlova odborná střední škola	29 m / 238 m
Obchodní akademie, Palackého 18	Radnice / Školní	292 m / 565 m
Střední škola podnikání a obchodu, spol. s.r.o	Školní / Radnice	223 m / 396 m
Střední odborná škola průmyslová a Střední odborné učiliště strojírenské, Prostějov, Lidická 4	Trávnícká / Manharda / HZS – územní odbor Prostějov	789 m / 948 m / 378 m
Střední škola automobilní Prostějov, s.r.o	HZS – územní odbor Prostějov / Školní	647 m / 583 m
Střední škola designu a módy, Prostějov	Školní / Radnice	130 m / 369 m
Střední zdravotnická škola, Prostějov, Vápenice 3	Školní / Radnice	171 m / 410 m

Švehlova střední škola polytechnická Prostějov	Švehlova odborná střední škola / ZŠ Kollárova	266 m
Trivis – Střední škola veřejnoprávní Prostějov, s.r.o	Švehlova odborná střední škola / Školní	511 m / 620 m

3 CÍLE

3.1 Cíle práce

- 1) Formou sociologického výzkumu (dotazníku) zjistit povědomí vybraných žáků prostějovských základních a středních škol o oblasti ukrytí obyvatelstva ve statutárním městě Prostějov.
- 2) Na základě literární rešeršní činnosti vymezit problematiku ukrytí obyvatelstva v oblasti vzdělávání žáků základních škol, a to nejen z hlediska současnosti, ale i historie.
- 3) Graficky vyjádřit současnou kapacitu a polohu úkrytů ve statutárním městě Prostějov a naznačit možnosti jejich využití pro mimořádnou událost související s hromadnými dopady na obyvatelstvo.
- 4) Zjištěná data vyhodnotit, graficky a statisticky zpracovat a diskutovat. Na základě zjištěných výsledků navrhnout přístupy ke zlepšení úrovně stavu znalostí žáků prostějovských škol. K tomu zpracovat metodickou pomůcku a ověřit její funkcionalitu.

3.2 Výzkumné otázky

- 1) Považuje alespoň 40 % všech žáků vybraných prostějovských základních a středních škol, společně s jednou vesnickou školou, problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na ČR za důležitou záležitost?
- 2) Ví alespoň polovina žáků vybraných základních škol, kolik nouzových úkrytů se nachází v obci, kde žijí?
- 3) Zlepší se povědomí vybraných žáků po nastudování metodické pomůcky?

4 METODIKA

Na základě sociologického výzkumu, který probíhal ve dvou fázích, byly vytvořeny grafy a tabulky. První fáze proběhla před využitím metodické pomůcky. Druhá fáze byla postavena na využití metodické pomůcky, a proto se odpovědi značně lišily. Bylo pracováno s třemi statistickými pojmy, a to modem, absolutní četností a relativní četností. Pro pochopení problematiky vybranými žáky, byly stále úkryty v dotazníku označeny jako nouzové.

4.1 Výzkumný soubor

Během sociologického výzkumu viz příloha 11.3 byli testováni žáci prostějovských základních a středních škol. K tomu, aby testování mohlo proběhnout, bylo zapotřebí oslovit Etickou komisi FTK UPOL. Po jejím schválení viz příloha 11.4 došlo k oslovování jednotlivých prostějovských škol.

Celkově bylo do sociologického výzkumu zapojeno 6 škol. Tři základní školy, z toho jedna škola, která se nachází v okrese Prostějov, je vesnického typu. Tato škola byla do studie zařazena, aby mohlo dojít k porovnání mezi znalostmi žáků ze škol městského a vesnického typu. Ve výzkumu bylo také jedno gymnázium a další dvě střední školy. Celkově se do výzkumu zapojilo 111 žáků (46 ZŠ / 65 SŠ).

4.2 Metody sběru dat

Po schválení sociologického výzkumu Etickou komisí FTK UPOL začaly být oslovovány prostějovské základní a střední školy. Nejprve byli osloveni ředitelé a ředitelky daných škol. Jakmile tito pracovníci schválili, dostali informovaný souhlas viz příloha 11.1, a povolili výzkum, došlo k oslovení žáků. V případě žáků mladších 18 let museli být osloveni také jejich rodiče, kteří podepsali informovaný souhlas viz příloha 11.2. Všechny náležitosti probíhaly zhruba dva týdny. Jakmile bylo všechno vyřízeno a podepsáno, začalo testování. To probíhalo na školách, papírovou formou, a to zhruba jeden týden. Samotné vyplnění dotazníků trvalo žákům zhruba 15 minut. Po skončení došlo k vyhodnocení a grafickému a statistickému zpracování získaných dat. Po této části vyhodnocování vybraní žáci absolvovali přednášku na téma problematiky ochrany a ukrytí obyvatelstva. K ruce měli vypracovanou brožurku. Po této přednášce vyplnili žáci dotazník znovu, aby se ověřila funkčnost metodické pomůcky.

Nutno dodat, že jednotlivé školy a žáci k sociologickému výzkumu přistupovaly velmi vážně a zodpovědně.

4.3 Statistické zpracování dat

První část dat byla zpracovávána hned po skončení výzkumu. Veškeré dokumenty byly v papírové podobě. Na papíře bylo celkem devět otázek, ve kterých měli žáci několik možností odpovědi. Samotné statistické vyhodnocení probíhalo po dobu několika dní a bylo konzultováno se statistikem. Po ověření funkcionality metodické pomůcky proběhlo druhé vyhodnocení dat. Grafické vyhodnocení se odráželo od statistického.

Ke statistickému zpracování a vyhodnocení bylo využito MODU – hodnoty s největším zastoupením, ABSOLUTNÍ ČETNOSTI – hodnoty odpovědí vyjádřené číslem a RELATIVNÍ ČETNOSTI – hodnoty odpovědí vyjádřené v procentech.

5 VÝSLEDKY

Výsledky byly rozděleny na dvě části. První část je tzv. obecná, kde se statisticky zpracovaly odpovědi všech 111 žáků. Dále byly vyhodnoceny obecně vybrané základní a střední školy. Druhá část obsahuje výsledky jednotlivých škol, a to dle jejich specifik, např. škola vesnického typu, městského či odborná střední škola a gymnázium. V této části byly výsledky jednotlivých škol také porovnány.

5.1 Výsledky sociologického výzkumu

Nejdříve se budou vyskytovat statistiky všech žáků vybraných základních a středních škol v Prostějově a přilehlé obci, a to díky grafickému zpracování (grafy a tabulky). V tabulkách budou ukázány statistiky absolutní četnosti. Pod tabulkou bude v rámečku uveden modus. V grafech budou ukázány statistiky relativní četnosti.

Tabulka 6

Absolutní četnost odpovědí k otázce 1.

Považuješ problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na naši republiku za důležitou záležitost?	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano, považuji	55
b) Spíše ano	46
c) Spíše ne	10
d) Ne, nepovažuji	0

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na první otázku.

MODUS: Odpověď A

Obrázek 5

Graf relativní četnosti k 1. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti k první otázce.

Z odpovědí všech 111 žáků je patrné, že největší zastoupení má odpověď ano, považuji. Z toho nám vyplývá, že žáci základních a středních škol problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na ČR neberou na lehkou váhu. Pouhých 9 % žáků odpovědělo spíše ne.

Tabulka 7

Absolutní četnost odpovědí k otázce 2.

Učil/a ses někdy o možnostech a způsobech nouzového ukrytí v rámci Tvé školy? Pokud ano, napiš, co ses dozvěděl/a.	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano	34
b) Neučil/a, ale zajímalo by mě to	64
c) Neučil/a, ani by mě to nezajímalo	13

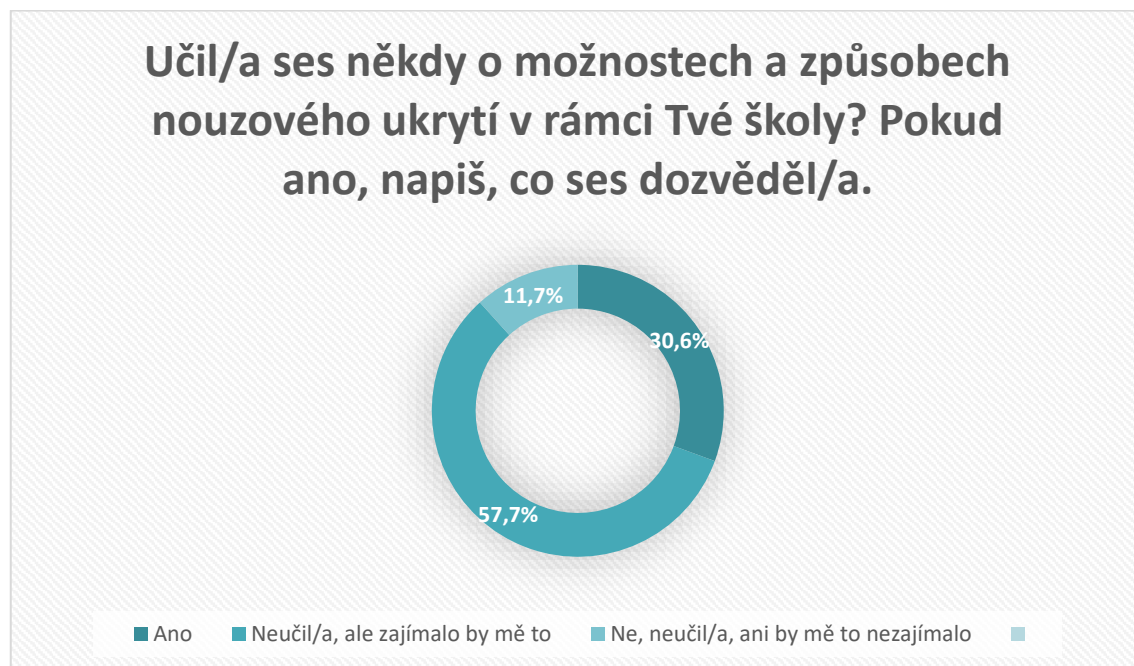
Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na první otázku.

MODUS: Odpověď B

Žáci měli možnost odpovědi, pokud zvolili variantu a). Mezi odpovědi patřilo barikádování se, zachování klidu či vyhledání krytu. Žáci dále uvedli, že se o ukrytí dozvěděli buďto z přednášek, nebo z hodin občanské výchovy.

Obrázek 6

Graf relativní četnosti ke 2. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti ke druhé otázce.

Ze statistik plyne, že se žáci o nouzovém ukrytí neučili, ale mají o tuto tematiku zájem.

Tabulka 8

Absolutní četnost odpovědí k otázce 3.

Víš, při jakých situacích se nouzové ukrytí využívá? Pokud ano, napiš příklady.	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano, vím	62
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	42
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	7

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na třetí otázku.

MODUS: Odpověď A

Žáci měli možnost odpovědi, pokud zvolili variantu a). Mezi nejčastější odpovědi patřila válka, střelba, terorismus a přírodní katastrofy.

Obrázek 7

Graf relativní četnosti ke 3. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti ke třetí otázce.

Ze statistik plyne, že více než polovina žáků uvedla, že ví, při jakých situacích se nouzového ukrytí využívá.

Tabulka 9

Absolutní četnost odpovědí k otázce 4.

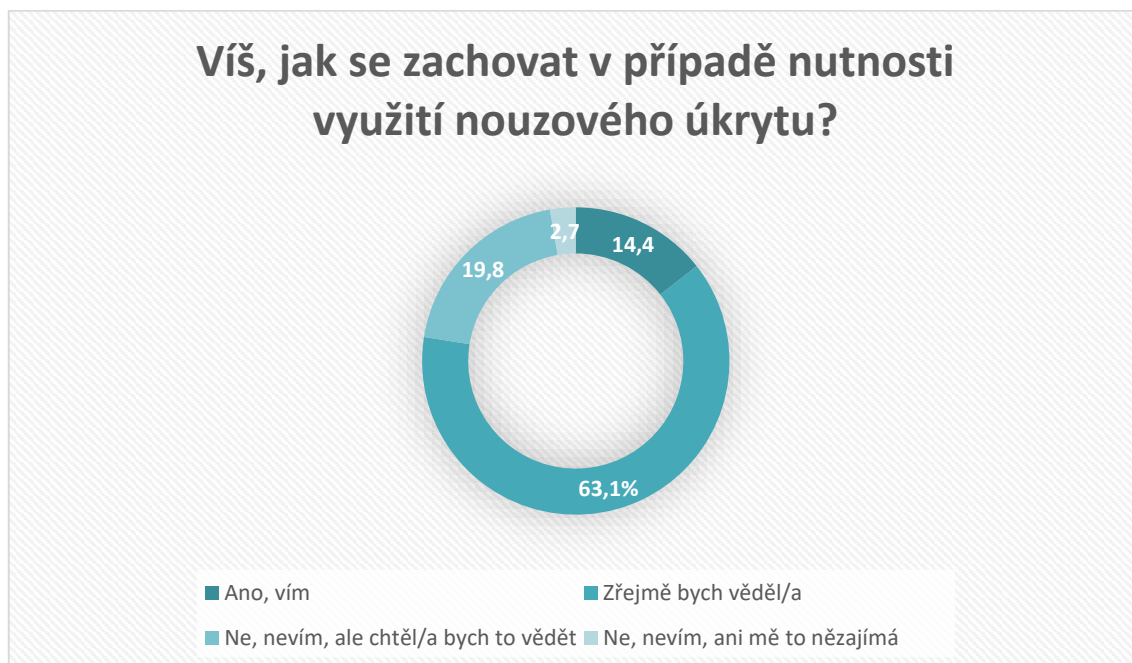
Víš, jak se zachovat v případě nutnosti využití nouzového úkrytu?	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano, vím	16
b) Zřejmě bych věděl/a	70
c) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	22
d) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	3

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na čtvrtou otázku.

MODUS: Odpověď B

Obrázek 8

Graf relativní četnosti ke 4. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti ke čtvrté otázce.

Ze statistik plyne, dle odpovědí žáků, že více než 63 % žáků by zřejmě vědělo, jak se zachovat v případě nutnosti využití nouzového úkrytu.

Tabulka 10

Absolutní četnost odpovědí k otázce 5.

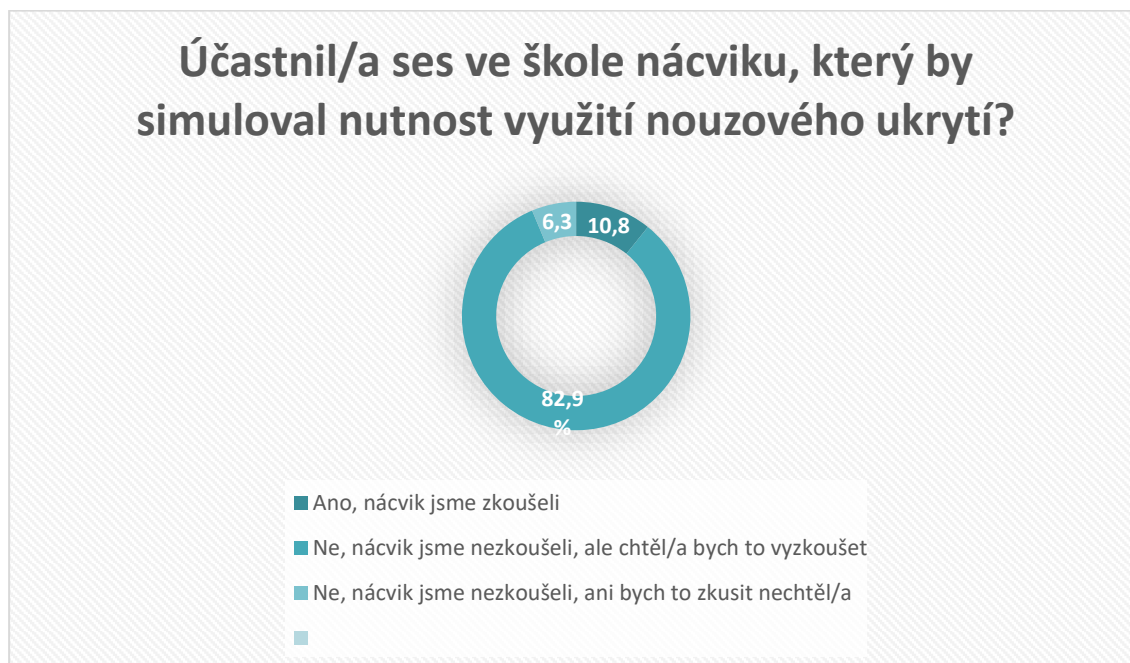
Účastnil/a ses ve škole nácviku, který by simuloval nutnost využití nouzového úkrytu?	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano, nácvik jsme zkoušeli	12
b) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ale chtěl/a bych to vyzkoušet	92
c) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ani bych to zkusit nechtěl/a	7

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na pátou otázku.

MODUS: Odpověď B

Obrázek 9

Graf relativní četnosti k 5. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti k páté otázce.

Je patrné, že více než 80 % žáků uvedlo, že nácvik ve škole nezkoušeli, ale chtěli by to vyzkoušet.

Tabulka 11

Absolutní četnost odpovědí k otázce 6.

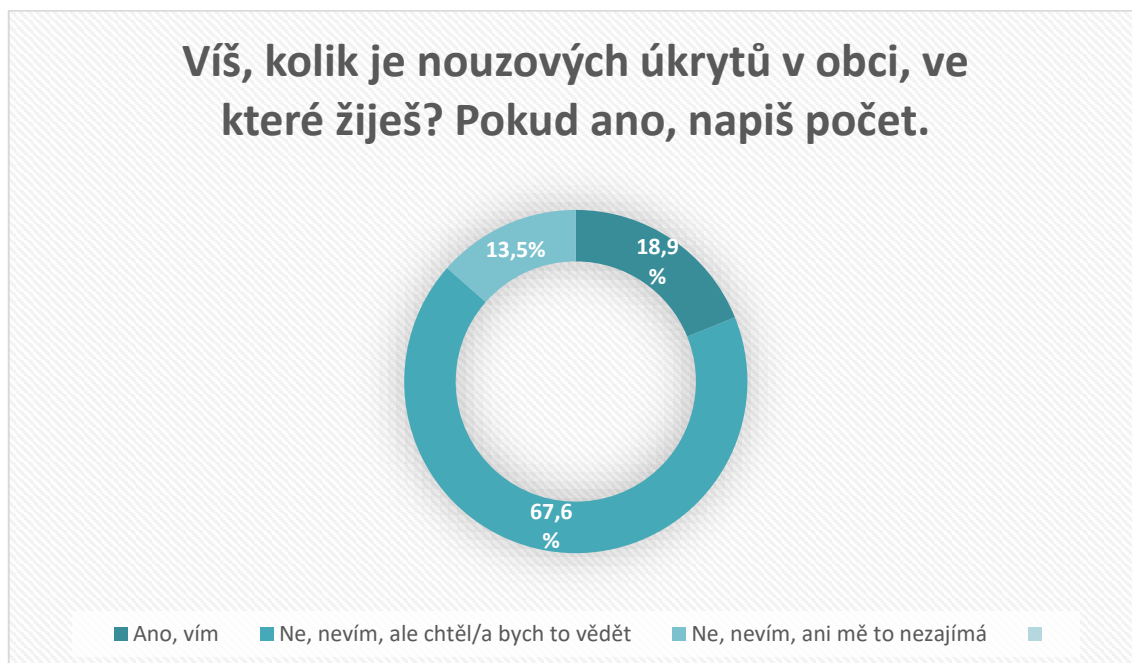
Víš, kolik je nouzových úkrytů v obci, ve které žiješ? Pokud ano, napiš počet.	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano, vím	21
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	75
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	15

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na šestou otázku.

MODUS: Odpověď B

Obrázek 10

Graf relativní četnosti k 6. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti k šesté otázce.

Téměř 70 % žáků uvedlo, že neví, kolik nouzových úkrytů se v obci, kde bydlí, nachází. Chtěli by to však vědět. Žáci využili také možnosti vyjádření a uváděli, že se v jejich obci nachází jeden úkryt.

Tabulka 12

Absolutní četnost odpovědí k otázce 7.

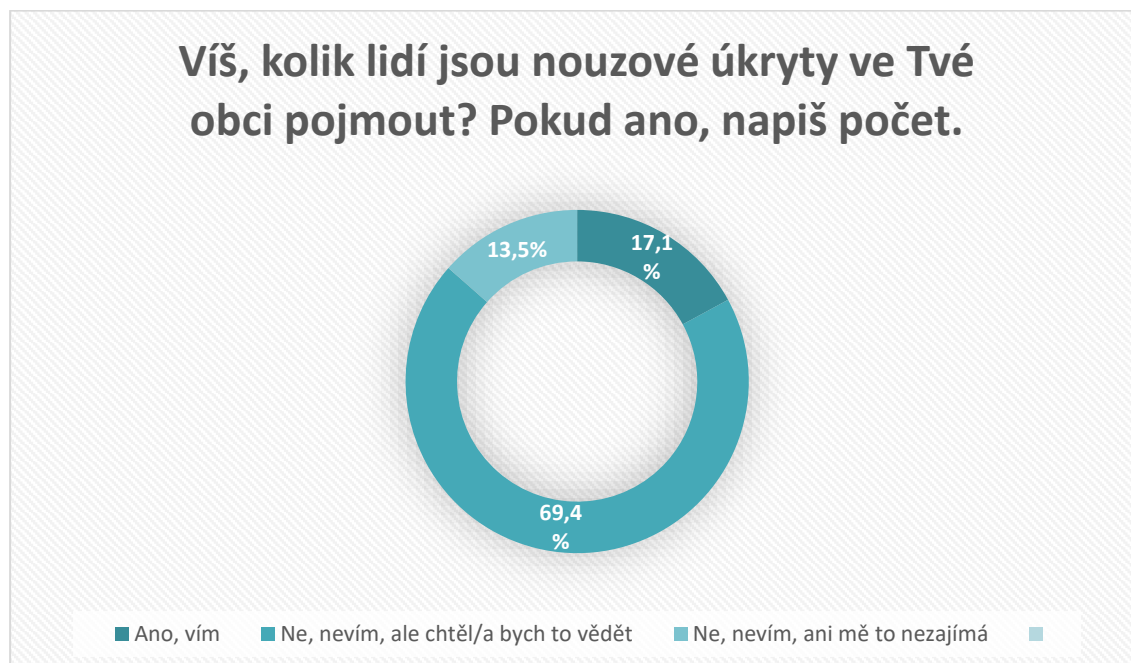
Víš, kolik lidí jsou nouzové úkryty ve Tvé obci pojmut? Pokud ano, napiš počet.	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano, vím	19
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	77
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	15

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na sedmou otázku.

MODUS: Odpověď B

Obrázek 11

Graf relativní četnosti k 7. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti k sedmé otázce.

Téměř 70 % žáků uvedlo, že neví, kolik lidí jsou nouzové úkryty v jejich obci pojmout.

Tabulka 13

Statistiky k otázce 8.

Učil/a ses ve škole o tom, kde se nachází nejbližší úkryt od Tvé školy, využitelný pro nouzové přežití?	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano, učil	41
b) Ne, neučil/a, ale chtěl/a bych to vědět	58
c) Ne, neučil/a, ani mě to nezajímá	12

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na osmou otázku.

MODUS: Odpověď B

Obrázek 12

Graf relativní četnosti k 8. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti k osmé otázce.

Ze statistiky je patrné, že více než polovina žáků neví, kde se nejbližší úkryt od školy nachází.

Tabulka 14

Absolutní četnost odpovědí k otázce 9.

Přivítal/a bys pomůcku či aktivitu, která by zlepšila Tvé povědomí o nouzovém ukrytí a bezpečnosti?	Absolutní četnost odpovědí
a) Ano	93
b) Ne	18

Poznámka. Tabulka absolutní četnosti odpovědí na devátou otázku.

MODUS: Odpověď A

Obrázek 13

Graf relativní četnosti k 9. otázce.

Poznámka. Graf relativní četnosti k deváté otázce.

Je patrné, že více než 80 % žáků by uvítalo pomůcku či aktivitu, která by mohla zlepšit jejich povědomí o nouzovém ukrytí a bezpečnosti.

5.2 Porovnání vybraných základních a středních škol v Prostějově a jeho okolí

V následující kapitole budou porovnány vybrané výsledky základních a středních škol. Výsledky budou porovnány v rámci tabulky, a to procentuálně.

Relativně výrazný je procentuální rozdíl odpovědí na 1. otázku.

Tabulka 15

Považuješ problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na naši republiku za důležitou záležitost?	Žáci základních škol	Žáci středních škol
a) Ano, považuji	37,5 %	58,5 %

b) Spíše ano	43,5 %	40 %
c) Spíše ne	19,6 %	1,5 %

Ze statistik je zřejmé, že žáci středních škol považují problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na naši bezpečnost za více důležitou záležitost, než uváděli žáci základních škol. Naopak téměř pětina žáků základních škol uvedla, že tuto problematiku za důležitou spíše nepovažuje.

Procentuální srovnání odpovědí na druhou otázku vyznačuje tabulka 16.

Tabulka 16

Učil/a ses někdy o možnostech a způsobech nouzového ukrytí v rámci Tvé školy? Pokud ano, napiš, co ses dozvěděl/a.	Žáci základních škol	Žáci středních škol
a) Ano	32,6 %	29,2 %
b) Neučil/a, ale zajímalo by mě to	47,8 %	64,6 %
c) Ne, neučil/a, ani by mě to nezajímalo	19,6 %	6,2 %

Z výsledků je patrné, že o možnostech a způsobech nouzového ukrytí v rámci školy se ve větší míře neučili žáci středních škol, avšak uvedli, že by je to zajímalo. Naopak téměř pětina žáků základních škol se o nouzovém ukrytí neučila a neměla by ani zájem se o nouzovém ukrytí učit.

Procentuální srovnání odpovědí na pátou otázku vyznačuje tabulka 17.

Tabulka 17

Účastnil/a ses ve škole nácviku, který by simuloval nutnost využití nouzového ukrytí?	Žáci základních škol	Žáci středních škol
a) Ano, nácvik jsme zkoušeli	8,7 %	12,3 %
b) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ale chtěl/a bych to vyzkoušet	89,1 %	78,5 %
c) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ani bych to zkusit nechtěl/a	2,2 %	9,2 %

Z odpovědí na pátou otázku vyplývá, že větší procento žáků vybraných středních škol nácvik zkoušelo. Téměř 90 % žáků základních škol ukrytí nezkoušelo, avšak chtěli by to zkusit. U žáků středních škol jsou to téměř čtyři pětiny.

Procentuální srovnání odpovědí na sedmou otázku vyznačuje tabulka 18.

Tabulka 18

Víš, kolik lidí jsou nouzové úkryty ve Tvé obci pojmut? Pokud ano, napiš počet.	Žáci základních škol	Žáci středních škol
a) Ano, vím	32,6 %	6,2 %
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	56,5 %	78,5 %

c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	11 %	15,4 %
---	------	--------

Z tabulky 18 plyne, že necelých 7 % žáků středních škol ví, kolik lidí jsou schopny nouzové úkryty v obci, ve které žijí, pojmout. Na rozdíl od žáků základních škol, kde téměř třetina žáků uvedla, že ví, kolik lidí jsou úkryty v obci, kde žijí, schopny pojmout.

V rámci ostatních otázek dopadly výsledky žáků základních a středních škol velmi podobné výsledky.

5.3 Porovnání školy vesnického typu a městských škol

V této kapitole bude vymezeno porovnání mezi dvěma městskými školami a školou na vesnici. Mezi prvními otázkami není nějak zásadní procentuální rozdíl, avšak u páté otázky je rozdíl už mnohem větší.

Procentuální srovnání odpovědí na pátou otázku vyznačuje tabulka 19.

Tabulka 19

Účastnil/a ses ve škole nácvičku, který by simuloval nutnost využití nouzového ukrytí?	Žáci městských škol	Žáci vesnické školy
a) Ano, nácvik jsme zkoušeli	0 %	21 %
b) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ale chtěl/a bych to vyzkoušet	100 %	73,7 %
c) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ani bych to zkusit nechtěl/a	0 %	5,3 %

Tabulka nám ukazuje, že žáci vybraných městských základních škol nácvik nezkoušeli, avšak chtěli. Více než jedna pětina žáků vybrané vesnické školy uvedla, že nácvik už někdy zkoušeli.

Procentuální srovnání odpovědí na šestou otázku vyznačuje tabulka 20.

Tabulka 20

Víš, kolik je nouzových úkrytů v obci, ve které žiješ? Pokud ano, napiš počet.	Žáci městských škol	Žáci vesnické školy
a) Ano, vím	33,3 %	5,3 %
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	63 %	84,2 %
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	3,7 %	10,5 %

Tabulka 18 nám ukazuje, že třetina žáků v městských školách uvedla, že ví, jaký počet nouzových úkrytů v obci, kde žijí, je. U vesnické škole je to naopak pouze 5,3 %.

Procentuální srovnání odpovědí na osmou otázku vyznačuje tabulka 21.

Tabulka 21

Učil/a ses ve škole o tom, kde se nachází nejbližší úkryt od Tvé školy, využitelný pro nouzové přežití?	Žáci městských škol	Žáci vesnické školy
a) Ano, učil/a	74,1 %	15,8 %
b) Ne, neučil/a, ale chtěl/a bych to vědět	18,5 %	73,7 %

c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	7,4 %	10,5 %
---	-------	--------

V tabulce 21 lze vidět velký procentuální rozdíl mezi odpověďmi žáků městských škol, kde téměř tři čtvrtiny žáků uvedly, že se ve škole učilo o nejbližším úkrytu. Na škole vesnického typu odpověď a) zvolilo pouze necelých 16 % žáků.

5.4 Porovnání středních odborných škol a gymnázia

Daná kapitola bude srovnávat výsledky žáků gymnázia a dvou středních odborných škol. Procentuální srovnání odpovědí na třetí otázku vyznačuje tabulka 22.

Tabulka 22

Víš, při jakých situacích se nouzové ukrytí využívá? Pokud ano, napiš příklady.	Žáci středních škol	Žáci gymnázia
a) Ano, vím	63,4 %	33,3 %
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	31,7 %	58,3 %
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	4,9 %	8,4 %

Z tabulky vyplývá, že více než polovina žáků z gymnázia uvedla, že neví, kdy se nouzové ukrytí využívá. Naopak téměř dvě třetiny žáků odborných středních škol uvedlo, že ví, při jakých situacích se nouzového ukrytí využívá.

Procentuální srovnání odpovědí na čtvrtou otázku vyznačuje tabulka 23.

Tabulka 23

Víš, jak se zachovat v případě nutnosti využití nouzového úkrytu?	Žáci středních škol	Žáci gymnázia

a) Ano, vím	17,1 %	0 %
b) Zřejmě bych věděl/a	78 %	41,7 %
c) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	4,9 %	54,2 %
d) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	0 %	4,1 %

Z tabulky je patrné, že ani jeden žák gymnázia neuvedl, že ví, jak se zachovat při nutnosti využití nouzového ukrytí.

Procentuální srovnání odpovědí na devátou otázku vyznačuje tabulka 24.

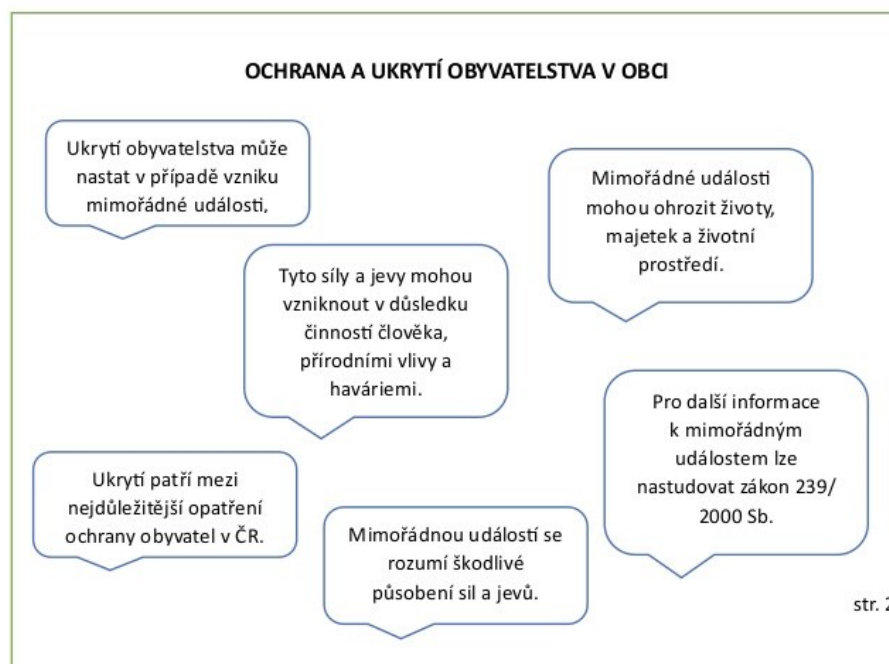
Tabulka 24

Přivítal/a bys pomůcku či aktivitu, která by zlepšila Tvé povědomí o nouzovém ukrytí a bezpečnosti?	Žáci středních škol	Žáci gymnázia
a) Ano	90,2 %	75 %
b) Ne	9,8 %	25 %

Zajímavostí této statistiky je, že celá čtvrtina žáků gymnázia nemá o aktivitu či pomůcku zájem, naopak více, než 90 % žáků odborných středních škol by pomůcku uvítalo.

5.5 Metodická pomůcka a ověření její funkcionality

Jako metodická pomůcka byla zvolena jednoduchá brožurka pro žáky druhého stupně základních škol a škol. Tato brožurka má osm menších stránek, které obsahují výčet zvolených informací o ukrytí a ochraně obyvatelstva. Brožurka je určena pro školy v ORP Prostějov.

OCHRANA A UKRYTÍ OBYVATELSTVA V OBCI

Mezi opatření nouzového přežití patří:

- Nouzové ubytování,
- zásobování potravinami a pitnou vodou,
- dodávka energií.

Ukrytí obyvatel může probíhat v tlakově odolných úkrytech, a to při ohrožení zbraněmi hromadného ničení, dále lze využít improvizovaných úkrytů.

Ukrytí může probíhat i při nebezpečných účincích záření a radiaci, a to v tlakově neodolných úkrytech.

Součástí ukrytí může být evakuace, což je proces, při kterém je přesunováno obyvatelstvo z místa ohrožení, lze využít systém varování a informování.

Při ohrožení nebezpečnými látkami (např. chlor, amoniak) je potřeba myslet na individuální ochranu.

Měli bychom využít co nejvíce vrstev oblečení a zakrýt si povrch těla, hlavu a oči. Po přesunu na bezpečné místo bychom se měli opláchnout teplou vodou.

str. 3

OCHRANA A UKRYTÍ OBYVATELSTVA V OBCI

V Prostějově se nachází 23 stálých tlakově odolných úkrytů. Tyto úkryty jsou schopny pojmout přes šest tisíc lidí.

Mapa s vyznačenými úkryty ve městě

str. 4

OCHRANA A UKRYTÍ OBYVATELSTVA V OBCI

Seznam stálých úkrytů v ORP Prostějov

Ulice/Místo	Velikost	Počet míst
Bulharská	42,2 m ²	75
Fanderlíkova	98 m ²	150
Jungmannova	43,6 m ²	75
Školní	614,5 m ²	900
Manhardova	30 m ²	70
Miličova	61 m ²	150
Nám. Spojenců	103 m ²	150
J. B. Pecky	38,9 m ²	75
Dr. Horáka	310 m ²	600
ZŠ Kollárova	210 m ²	170
Švehlova odborná střední škola	68 m ²	150
FTL a.s. - archiv	75 m ²	150
Gala a.s.	608 m ²	625

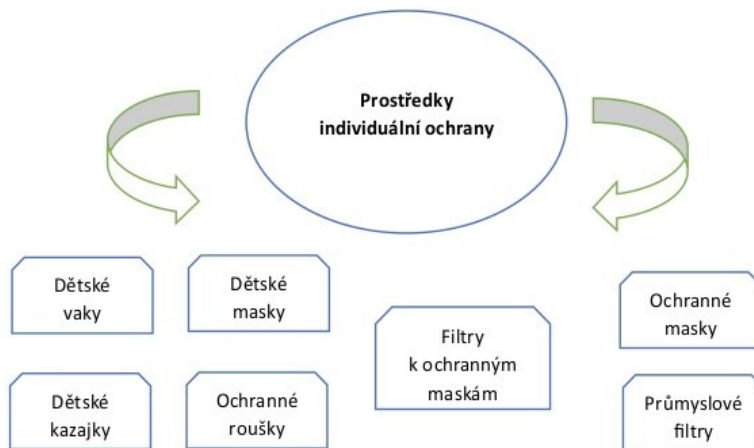
str. 5

OCHRANA A UKRYTÍ OBYVATELSTVA V OBCI

Ulice/Místo	Velikost	Počet míst
Sladovny Soufflet ČR a.s.	82,7 m ²	150
Moragro a.s.	90 m ²	170
HZS – územní odbor Prostějov	160 m ²	150
Zámek – vinárna	221 m ²	150
Trávnícká	72 m ²	150
AMF – REECE – školící sál	120 m ²	300
Bytové družstvo Rozvoj	355,4 m ²	600
Francouzská	745,3 m ²	1250
Radnice	340,1 m ²	150
Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových	101,4 m ²	30

str. 6

OCHRANA A UKRYTÍ OBYVATELSTVA V OBCI

str. 7

OCHRANA A UKRYTÍ OBYVATELSTVA V OBCI

Doporučený obsah evakuačního zavazadla

- Potraviny,
 - pití,
 - telefon,
 - svítilna,
 - oblečení,
 - léky,
- Hygiena,
- Cennosti,
- Důležité dokumenty,
- Přikrývka,
- Karimatka,
- Náhradní obuv,
- Psací potřeby,
- rádio

str. 8

5.6 Statistické vyhodnocení metodické pomůcky

Jak bylo zmíněno výše, žáci absolvovali přednášku a k ruce měli vypracovanou brožurku. V následujících grafech budou zobrazeny jednotlivé odpovědi vybraných žáků, a to v procentech.

Tabulka 25

Statistiky k otázce 1.

Považuješ problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na naši republiku za důležitou záležitost?	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano, považuji	80 %
b) Spíše ano	20 %
c) Spíše ne	0 %
d) Ne, nepovažuji	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na první otázku.

Tabulka 26

Statistiky k otázce 2.

Učil/a ses někdy o možnostech a způsobech nouzového ukrytí v rámci Tvé školy? Pokud ano, napiš, co ses dozvěděl/a.	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano	93,3 %
b) Neučil/a, ale zajímalo by mě to	6,7 %
c) Neučil/a, ani by mě to nezajímalo	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na druhou otázku.

Ze statistik je patrné, že zatímco před brožurkou žáci volil v největší míře odpověď b), tedy, že se neučili, tak podruhé už zvolili odpověď a), a to v téměř 94 %.

Tabulka 27

Statistiky k otázce 3.

Víš, při jakých situacích se nouzové ukrytí využívá? Pokud ano, napiš příklady.	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano, vím	93,3 %
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	6,7 %
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na třetí otázku.

Tabulka 28

Statistiky k otázce 4.

Víš, jak se zachovat v případě nutnosti využití nouzového úkrytu?	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano, vím	86,7 %
b) Zřejmě bych věděl/a	13,3 %
c) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	0 %
d) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na čtvrtou otázku.

Tabulka 29

Statistiky k otázce 5.

Účastnil/a ses ve škole nácviku, který by simuloval nutnost využití nouzového ukrytí?	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano, nácvik jsme zkoušeli	60 %
b) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ale chtěl/a bych to vyzkoušet	40 %
c) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ani bych to zkusit nechtěl/a	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na pátou otázku.

Tabulka 30*Statistiky k otázce 6.*

Víš, kolik je nouzových úkrytů v obci, ve které žiješ? Pokud ano, napiš počet.	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano, vím	93,3 %
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	6,7 %
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na šestou otázku.

Na tuto otázku byla nejčastější odpovědí možnost b), a to v téměř sedmdesáti procentech. Podruhé už se čísla změnila ve prospěch odpovědi a), která byla zvolena v téměř 94 %.

Tabulka 31*Statistiky k otázce 7.*

Víš, kolik lidí jsou nouzové úkryty ve Tvé obci pojmut? Pokud ano, napiš počet.	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano, vím	100 %
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	0 %
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na sedmou otázku.

Tabulka 32*Statistiky k otázce 8.*

Učil/a ses ve škole o tom, kde se nachází nejbližší úkryt od Tvé školy, využitelný pro nouzové přežití?	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano, učil	100 %
b) Ne, neučil/a, ale chtěl/a bych to vědět	0 %
c) Ne, neučil/a, ani mě to nezajímá	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na osmou otázku.

Tabulka 33

Statistiky k otázce 9.

Přivítal/a bys pomůcku či aktivitu, která by zlepšila Tvé povědomí o nouzovém ukrytí a bezpečnosti?	Procentuální vyjádření odpovědí
a) Ano	100 %
b) Ne	0 %

Poznámka. Tabulka procentuálního vyjádření odpovědí na devátou otázku.

Je zřejmé, že metodická pomůcka a přednáška na téma ochrany a ukrytí obyvatelstva sehrály velkou roli ve výsledcích dotazníku. Jednotlivé odpovědi vypovídají o tom, že žáci získali větší vhled do problematiky ochrany a ukrytí obyvatelstva, což by mohlo vést k následujícímu:

- Větší zájem a danou problematiku ze strany škol a žáků,
- možnost dalšího vzdělávání mezi žáky,
- aktivita žáků a snaha podílet se dalším rozvoji v procesu výuky dané problematiky,
- větší odpovědnosti žáků směrem k dané problematice.

Žáci k přednášce přistoupili velmi vážně a metodickou pomůcku ocenili. Dokonce se neustále doptávali a chtěli vědět další informace k ukrytí, což mě moc potěšilo.

5.7 Další možné návrhy a metodické pomůcky

V souvislosti s brožurkou, byly vypracovány i dva pracovní listy pro žáky druhého stupně základních škol a středních škol viz přílohy 11.5 a 11.6. S pracovními listy by mohli žáci pracovat jak v rámci skupinových, tak i v rámci individuálních aktivit a mohli by využít brožurku, která by jim posloužila jako podpůrný materiál.

Aktivity a návrhy, které by mohly zlepšit povědomí žáků o bezpečnosti a nouzovém ukrytí:

Návštěva prostějovských krytů v rámci školní exkurze

Jsem přesvědčen, že by žáci měli o exkurzi velký zájem, protože při výzkumu se neustále doptávali, chtěli vidět fotky a celá problematika je velmi zaujala. Exkurze by mohly být rozděleny do několika ročníků, a to:

- Návštěva úkrytů na prvním stupni základní školy v rámci předmětu Člověk a jeho svět,

- návštěva úkrytů na druhém stupni, a to v rámci tělesné výchovy či občanské výchovy.

Nemuselo by se jednat pouze o teoretickou rovinu, ale uvítal bych, pokud by se žáci mohli prakticky zapojit do například nácviku nouzového ukrytí a přežití a podobně.

Projektový den na téma bezpečnost a nouzové ukrytí

Na téma ochrany obyvatelstva a nouzového ukrytí by mohl být připraven buďto jeden, nebo i více projektových dnů. Mohlo by se jednat o interní den na škole, nebo by se mohly i jednotky IZS, které by vnesly do dané problematiky také praktické ukázky a nácviky.

Ročníkové práce se zadáním témat v oblasti ochrany obyvatelstva

Ročníkové práce mohou být další možností, jak žáky uvést do problematiky ochrany a ukrytí obyvatel. Zde by se jednalo o ročníkové práce starších žáků, tedy druhého stupně základních škol a středních škol.

Pravidelné přednášky IZS

Spolupráci škol se složkami IZS považuji za zcela esenciální směrem k výchově a vzdělávání žáků směrem k ochraně a ukrytí obyvatelstva. Cestou by mohly být dvě přednášky za rok, a to pro každý ročník základních a středních. Jedna přednáška by mohla proběhnout během prvního pololetí, druhá přednáška by mohla proběhnout během druhého pololetí, přičemž by mohla být zakončená praktickým nácvikem.

Pravidelná cvičení, nácvik a simulace mimořádné události s přesahem ro různých předmětů, a to nejen ve škole, ale i v terénu

V souvislosti spolupráce s odborníky by na školách mohly probíhat pravidelné nácviky a pravidelná cvičení ve spojitosti s vhodnou reakcí na vznik mimořádných událostí a krizových situací.

Větší propagace problematiky ochrany obyvatelstva na sociálních sítích, komunikace ze strany školy se složkami IZS, exkurze do stanic

Určitě bych navrhoval větší využití potenciálu sociálních sítí, v návaznosti na spolupráci a propojení složek IZS a internetových stránek, případně sociálních sítí školy.

Finanční podpora projektů s tematickým zaměřím na ochranu obyvatelstva

Pro kvalitní výchovu, připravenost a vzdělávání jsou nezbytné kvalitní pomůcky, které by mohly být vytvořeny za vhodných finančních příspěvků ze strany státu a organizací.

Zapojení studentů problematiky ochrany obyvatelstva, složek IZS v rámci přednášek pro ZŠ a SŠ, pravidelné praxe

V rámci vzdělávání žáků by mohli být využiti také studenti vysokých škol, které mají ve svém oboru problematiku ochrany obyvatelstva zakotvenou. Mohli by pravidelně navštěvovat

nejen základní, ale i mateřské či střední školy a tím zvyšovat připravenost žák na krizové situace.

Větší časová dotace na výuku ochrany obyvatelstva, potažmo její zařazení do pevného rozvrhu vyučovacích hodin

Po provedeném výzkumu jsem přesvědčen, že sami žáci mají o tuto problematiku velký zájem a uvítali by větší časovou dotaci pro výuku ochrany obyvatelstva a s ní souvisejících témat.

Další vzdělávání pedagogů

Pro kvalitní přípravu žáků na mimořádné události a krizové situace zapotřebí nejen kvalitní zázemí, pomůcky, ale také vzdělání pedagogové a odborníci. Pedagogové by mohli získávat další vzdělávání formou:

- Návštěv seminářů,
- návštěv pracovišť IZS,
- absolvováním školení, vedoucích k získáním potřebných vědomostí.

6 DISKUSE

V této kapitole budou diskutovány dosažené výsledky a budou zde uvedeny výzkumné otázky, které budou dále vyhodnoceny.

6.1 První výzkumná otázka

6.1.1 Považuje, alespoň 40 % všech žáků vybraných prostějovských základních a středních škol, společně s jednou vesnickou školou, problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na ČR za důležitou záležitost?

Na základě provedeného a statisticky vyhodnoceného výzkumu na vybraných prostějovských školách a vybrané nedaleké vesnické škole lze říct, že problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na ČR považuje za důležitou záležitost přes devadesát procent žáků. Z tohoto hlediska se dá statistika považovat za velmi pozitivní, protože žáci vybraných základních a středních škol berou tuto problematiku skutečně vážně. Téměř 20 % žáků uvedlo, že problematiku spíše nepovažují za důležitou.

6.2 Druhá výzkumná otázka

6.2.1 Ví, alespoň polovina žáků vybraných základních škol, kolik nouzových úkrytů se nachází v obci, kde žijí?

Více než 70 % žáků uvedlo, že neví, kolik nouzových úkrytů v obci, kde žijí, je. Avšak uvedli, že by chtěli počet nouzových úkrytů v obci znát. Pouze necelých 7 % uvedlo, že by je počet nezajímalo. Více než pětina žáků vybraných základních škol uvedla, že ví, kolik nouzových úkrytů se v obci, ve které žijí, nachází.

6.3 Třetí výzkumná otázka

6.3.1 Zlepší se povědomí vybraných žáků po nastudování metodické pomůcky?

Vybraní žáci absolvovali přednášku a k ní dostali metodickou pomůcku v podobě vypracované brožurky na téma ochrana a ukrytí obyvatelstva v mé obci. Po přednášce a nastudování brožurky měli možnost vyplnění dotazníku, který vyplnili ještě před přednáškou a studiem brožurky. Z výsledků plyne, že pomůcka měla velmi pozitivní dopad na jejich povědomí o ukrytí, a proto lze říci, že jejich povědomí se zlepšilo.

7 ZÁVĚRY

Záměrem práce bylo vymezení ukrytí a ochrana obyvatelstva z hlediska současného vzdělávacího systému ČR, které proběhlo na základě literární rešeršní činnosti. V rámci teoretické části práce byly nastudovány jednotlivé školní vzdělávací programy, aby vzniknul ucelený vhled do dané problematiky.

Do další teoretické části byla vložena mapka statutárního města Prostějova, protože následující výzkumná část se týkala zjišťování vědomostí žáků základních a středních škol tohoto města. Do mapky byly zakresleny stálé tlakově odolné úkryty, byl uveden jejich počet. Tato část sloužila jako podpora při tvorbě pracovních listů pro žáky škol a zároveň z nich vzešly otázky pro výzkumnou část práce.

Předmětem praktické části diplomové práce byl výzkum, prostřednictvím dotazníků, na vybraných základních a středních školách v Prostějově. Pro zajímavost a srovnání s městskými školami, byla do výzkumu zařazena také škola vesnického typu z obce nedaleko Prostějova. Vybrané školy a samotní žáci přistupovali k výzkumu velmi zodpovědně, mnohdy se doptávali na další informace a byla znát opravdu velká touha vědět o problematice bezpečnosti a nouzového ukrytí, a to nejen od žáků, ale i od vedení vybraných škol.

Na základě zjištěných faktů zastávám návrhy v tomto smyslu:

- Vzdělávání pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva,
- návštěvy krytů v rámci školních exkurzí,
- vyšší časová dotace na výuku problematiky ukrytí obyvatelstva,
- školní projektové dny na téma ochrany obyvatelstva,
- větší finanční podpora ze strany MŠMT,
- efektivnější komunikace se složkami IZS,
- pravidelná cvičení a simulace mimořádných událostí na školách.

Důvodem je nejen viditelný zájem žáků, ale také současná řada celosvětových bezpečnostních hrozeb, přičemž hlavním smyslem a cílem by měla být připravenost žáků, občanů jednat se získanými vědomostmi a bránit naši republiku.

8 SOUHRN

Diplomová práce měla několik cílů. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaké povědomí mají žáci základních a středních škol v Prostějově o bezpečnosti a nouzovém ukrytí. Dále navrhnout pomůcky či aktivity, které by pomohly zlepšit povědomí žáků o bezpečnosti a nouzovém ukrytí.

Práce se dělí na dvě části, a to teoretickou, ve které byla uvedena historie ukrytí obyvatelstva, současnost a důležité dokumenty. V této části práce byl také vymezen počet stálých úkrytů. Součástí byla i mapka s polohou úkrytů. Pro lepší představu čtenáře byly uvedeny také tabulky, ve kterých byly sepsány všechny základní a střední školy a nejbližší úkryty od škol.

Druhá část obsahuje výsledky výzkumu, který probíhal na základních a středních školách v Prostějově. Pro srovnání byla do výzkumu zapojena jedna vesnická škola nedaleko Prostějova. Na základě zjištěných výsledků byla vytvořena metodická pomůcka, brožurka a následně vyhodnocena její funkcionalita, dále byly vytvořeny dva pracovní listy a uvedeny návrhy na to, aby se povědomí prostějovských žáků o problematice bezpečnosti a nouzového ukrytí zlepšilo.

9 SUMMARY

The thesis had several goals. The main goal of the work was to find out what awareness primary and secondary school students in Prostějov have about safety and emergency shelters. Furthermore, propose aids or activities that could help to improve pupils' awareness of safety and emergency shelter.

The work is divided into two parts, namely the theoretical part, in which the history of hiding the population, the present and important documents were presented. In this part of the work, the number of permanent shelters was also defined. A map with the location of the shelters was also included. To give the reader a better idea, tables were also presented, in which all primary and secondary schools and the nearest shelters from schools were listed.

The second part contains the results of the research that took place at primary and secondary schools in Prostějov. For comparison, one village school near Prostějov was involved in the research. Based on the results has been created handbook, also two worksheets were created and suggestions which can improve pupils knowledge about safety and shelters in Prostějov.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Bezpečnost. Praha.eu. (2024). *Ukrytí obyvatelstva*. Retrieved from <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/ukryti>
- Bezpečnost. Praha.eu. (2024). *Koncepce*. Retrieved from <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/koncepce>
- Český statistický úřad. (2018). *Vzdělávání a vzdělání*. Retrieved from <https://www.czso.cz/documents/10180/91397717/33022719a2.pdf/24f730f5-917b-4c11-8aaa-cf8d5a79c8c6?version=1.1>
- Dokumentacebozp.cz. (2016). *Požární evakuační plán. K čemu slouží, kdo má jaké povinnosti a co musí obsahovat?* Retrieved from <https://www.dokumentacebozp.cz/aktuality/pozarni-evakuacni-plan-k-cemu-slouzi-kdo-ma-jake-povinnosti-a-co-musi-obsahovat/>
- DZS.cz. (2023). *Schéma vzdělávacího systému ČR 2022/2023*. Retrieved from https://www.dzs.cz/sites/default/files/2023-01/Schema_vzdelavaciho_systemu_CR_23.pdf
- Edu.cz. (2022). *RVP – Rámcové vzdělávací programy*. Retrieved from <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>
- EUROPEAN COMMISSION. (2024). *EU CIVIL PROTECTION MECHANISM*. Retrieved from https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en?prefLang=cs
- Hasík.cz. (2021). *Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva na školách*. Retrieved from http://www.hasik.cz/projekt_zs.html
- Hasík.cz. (2019). *Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva na středních školách*. Retrieved from http://www.hasik.cz/projekt_ss.html
- HZSČR. (2024). *Výchova a vzdělávání obyvatelstva*. Retrieved from <https://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>
- HZSČR. (2024). *Ukrytí obyvatelstva v České republice*. Retrieved from <https://www.hzscr.cz/clanek/ukryti-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>
- HZSČR. (2019). *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky – MODUL J*. Retrieved from <https://www.hzscr.cz/clanek/moduly-dle-platne-koncepce-vzdelavani-v-oblasti-ochrany-obyvatelstva-a-krizoveho-rizeni-2017.aspx>
- Kavan, Š. (2020). *Ochrana člověka a společnosti – vývoj vzdělávání v bezpečnostních tématech*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

- Kratochvílová D., Kratochvílová D. ml., & Folwarczny, L. (2013). *Ochrana obyvatelstva 2. vyd. 42.* Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.
- Kroupa, M., Říha, M. (2006). *Ochrana obyvatelstva*. Praha: Armex.
- Křížková, L. (2017). *Evakuace a ukrytí osob v Prostějově*. Uherské Hradiště: UTB.
- Mapy.cz (2024). Retrieved from <https://mapy.cz/>
- Ministerstvo obrany ČR. (2023). *Bezpečnostní strategie České republiky 2023*. Retrieved from <https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vlada-schvalila-novou-obrannou-strategii-cr--reaguje-na-vyrazne-zhorseni-bezpecnostni-situace-246742/>
- Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR. (2013). *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha: MV. Retrieved from https://vlada.gov.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf
- ms-skolahrou. (2019). *Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání – hrajeme si společně*. Praha: MŠ Milánská 472, Praha 10. Retrieved from <https://www.ms-skolahrou.cz/wp/wp-content/uploads/2019/09/skolni-vzdelavaci-program-2019.pdf>
- mskopretina.cz. (2020). *Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Retrieved from <https://www.mskopretina.cz/svp.pdf>
- MŠMT. (2016). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Retrieved from <https://www.msmt.cz/file/38919/>
- MŠMT. (2024). *Ochrana obyvatelstva*. Retrieved from <https://msmt.gov.cz/ministerstvo/ochrana-obyvatelstva>
- NKÚ. (2024). *Výroční zpráva o činnosti za rok 2023*. Retrieved from <https://www.cmud.cz/wp-content/uploads/vyrocnizprava-nku-2023.pdf>
- Novák, J. (2014). *Krizové řízení*. Olomouc: UP.
- Novinky.cz (2023). *Pekarová a Vystrčil přijeli do Kyjeva, hned museli do krytu*. Retrieved from https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-pekaro-a-vystrcil-prijeli-do-kyjeva-hned-museli-do-krytu-40451965#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&source=hp&seq_no=8&utm_campaign=&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz
- NÚV. (2022). *Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání*. Retrieved from <https://archiv-nuv.npi.cz/t/ramcove-vzdelavaci-programy-podle-kategorii-oboru-vzdelani.html>
- Pokos.army.cz (2024). *Historie branné výchovy a POKOS v českých zemích*. Retrieved from <https://pokos.army.cz/historie-branne-vychovy-pokos-v-ceskych-zemich>

- Pokos.army.cz (n. d.). *Pro školy a učitele*. Retrieved from <https://pokos.army.cz/pro-skoly-ucitele>
- Prostějov. eu. (2016). *Základní školy*. Retrieved from <https://www.prostejov.eu/cs/obcan/skolstvi/zakladni-skoly.html>
- Prostějov. eu. (2018). *Střední školy*. Retrieved from <https://www.prostejov.eu/cs/obcan/skolstvi/stredni-skoly-1.html>
- Prostějov. eu. (2024). *Symboly města*. Retrieved from <https://www.prostejov.eu/cs/obcan/o-meste/symboly-mesta.html>
- Řehák, D., Martínek, B., & Legierská, P. (2019). *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.
- Řehák, D., & Pupíková, J. (2015). *Ukrytí obyvatelstva v České republice*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/276965251_Ukryti_obyvatelstva_v_Ceske_republice_Sheltering_the_Population_in_the_Czech_Republic
- Spasoupv.cz. (2020). *Školní řád*. Prostějov: SOŠ průmyslová a SOU strojírenské.
- Šímek, J., Halířová, M. (2021). *Škola a válka*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského.
- Tohlejsmepřožili.cz. (n. d.). *Branná výchova ve 20. století*. Retrieved from <https://tohlejsmeprozili.cz/branna-vychova-ve-20-stoleti>
- Zákony pro lidi. (2024). Retrieved from <https://www.zakonyprolidi.cz/>

11 PŘÍLOHY

11.1 Informovaný souhlas základních a středních škol k provádění studie

Informovaný souhlas

Název studie (projektu): Diplomová práce – Povědomí žáků základních škol o možnostech ukrytí obyvatelstva

Název školy:

Jméno a příjmení ředitele/ředitelky školy:

Škola byla do studie zařazena pod číslem:

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím s účastí školy (žáků) ve studii.
2. Byl(a) jsem podrobně informován(a) o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se ode mě očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl(a) jsem tomu, že účast školy (žáků) ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Účast školy (žáků) ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou školní (žákovská) data uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti školních (žákovských) dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být školní (žákovské) údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že škola a její žáci se nebudou nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Škola a její žáci naopak nebudou proti použití výsledků z této studie.

Podpis ředitele / ředitelky:

Podpis autora pověřeného touto studií:

Datum:

Datum:

11.2 Informovaný souhlas zákonných zástupců žáků mladších 18 let

Informovaný souhlas pro zákonné zástupce žáků

Název studie (projektu): Diplomová práce – Povědomí žáků základních škol o možnostech ukrytí obyvatelstva

Jedná se o studii, která se zabývá teoretickými i praktickými aspekty ochrany obyvatelstva v oblasti ukrytí obyvatelstva. Výzkumná část, a tedy i dotazníkové šetření je zaměřeno na zjišťování povědomí žáků základních a středních škol o možnostech ukrytí obyvatelstva v obci, ve které navštěvují základní školu. Cílem výzkumu je zjistit, jaké povědomí o nouzovém ukrytí mají.

1. Já, níže podepsaný(á) souhlasím / nesouhlasím s účastí svého syna / dcery _____ ve studii.
2. Byl(a) jsem podrobně informován(a), stejně tak můj syn / dcera, o cíli studie, o jejích postupech, a o tom, co se od mé dcery / syna očekává. Beru na vědomí, že prováděná studie je výzkumnou činností.
3. Porozuměl(a) jsem tomu, že účast syna / dcery ve studii mohu kdykoliv přerušit či odstoupit. Účast ve studii je dobrovolná.
4. Při zařazení do studie budou osobní data syna / dcery uchována s plnou ochranou důvěrnosti dle platných zákonů ČR. Je zaručena ochrana důvěrnosti školních, žákovských dat. Při vlastním provádění studie mohou být osobní údaje poskytnuty jiným než výše uvedeným subjektům pouze bez identifikačních údajů, tzn. anonymní data pod číselným kódem. Rovněž pro výzkumné a vědecké účely mohou být školní (žákovské) údaje poskytnuty pouze bez identifikačních údajů (anonymní data) nebo s výslovným souhlasem.
5. Porozuměl jsem tomu, že jméno syna / dcery se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Já naopak nebudu proti použití výsledků z této studie.

Podpis zákonného zástupce:

Podpis autora pověřeného touto studií:

Datum:

Datum:

11.3 Dotazníkové šetření

1. Otázka: Považuješ problematiku bezpečnosti a jejího vlivu na naši republiku za důležitou záležitost?	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano, považuji	
b) Spíše ano	
c) Spíše ne	
d) Ne, nepovažuji	

2. Otázka: Učil/a ses někdy o možnostech a způsobech nouzového ukrytí v rámci Tvé školy? Pokud ano, napiš, co ses dozvěděl/a.	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano	
b) Neučil/a, ale zajímalo by mě to	
c) Ne, neučil/a, ani by mě to nezajímalo	
Možnost vyjádření pro odpověď a):	

3. Otázka: Víš, při jakých situacích se nouzové ukrytí využívá? Pokud ano, napiš příklady.	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano, vím	
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	
Možnost vyjádření pro odpověď a):	

4. Otázka: Víš, jak se zachovat v případě nutnosti využití nouzového úkrytu?	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď

a) Ano, vím	
b) Zřejmě bych věděl/a	
c) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	
d) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	

5. Otázka: Účastnil/a ses ve škole nácviku, který by simuloval nutnost využití nouzového úkrytí?	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano, nácvik jsme zkoušeli	
b) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ale chtěl/a bych to vyzkoušet	
c) Ne, nácvik jsme nezkoušeli, ani bych to zkusit nechtěl/a	

6. Otázka: Víš, kolik je nouzových úkrytů v obci, ve které žiješ? Pokud ano, napiš počet.	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano, vím	
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	
Možnost vyjádření pro odpověď a):	

7. Otázka: Víš, kolik lidí jsou nouzové úkryty ve tvé obci pojmut? Pokud ano, napiš počet.	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano, vím	
b) Ne, nevím, ale chtěl/a bych to vědět	
c) Ne, nevím, ani mě to nezajímá	
Možnost vyjádření pro odpověď a):	

8. Otázka: Učil/a ses ve škole o tom, kde se nachází nejbližší úkryt od Tvé školy, využitelný pro nouzové přežití?	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano, učil/a	
b) Ne, neučil/a, ale chtěl/a bych to vědět	
c) Ne, neučil/a, ani mě to nezajímá	

9. Otázka: Přivítal/a bys pomůcku či aktivitu, která by zlepšila Tvé povědomí o nouzovém ukrytí a bezpečnosti?	
Vyber jednu variantu odpovědi	Odpověď
a) Ano	
b) Ne	

11.4 Vyjádření Etické komise FTK UPOL

Fakulta
tělesné kultury

Vyjádření Etické komise FTK UP

Složení komise: doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D. – předsedkyně
Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.
Mgr. Michal Kudláček, Ph.D.
Mgr. Filip Neuls, Ph.D.
prof. Mgr. Erik Sigmund, Ph. D.
doc. Mgr. Zdeněk Svoboda, Ph. D.
Mgr. Jarmila Štěpánová, Ph.D.

Na základě žádosti ze dne 10.3. 2024 byl projekt diplomové práce

Autor /hlavní řešitel/: Bc. Dominik Liška

s názvem **Povědomí žáků vybraných základních škol o možnostech ukrytí obyvatelstva**

schválen Etickou komisí FTK UP pod jednacím číslem: 35/2024
dne: 13.3.2024

Etická komise FTK UP zhodnotila předložený projekt a **neshledala žádné rozpory** s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnicemi pro výzkum zahrnující lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu etické komise.

za EK FTK UP
doc. PhDr. Dana Štěrbová, Ph.D.
předsedkyně

Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc | T: +420 585 636 009
www.ftk.upol.cz

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury
Komise etická
třída Míru 117 | 771 11 Olomouc

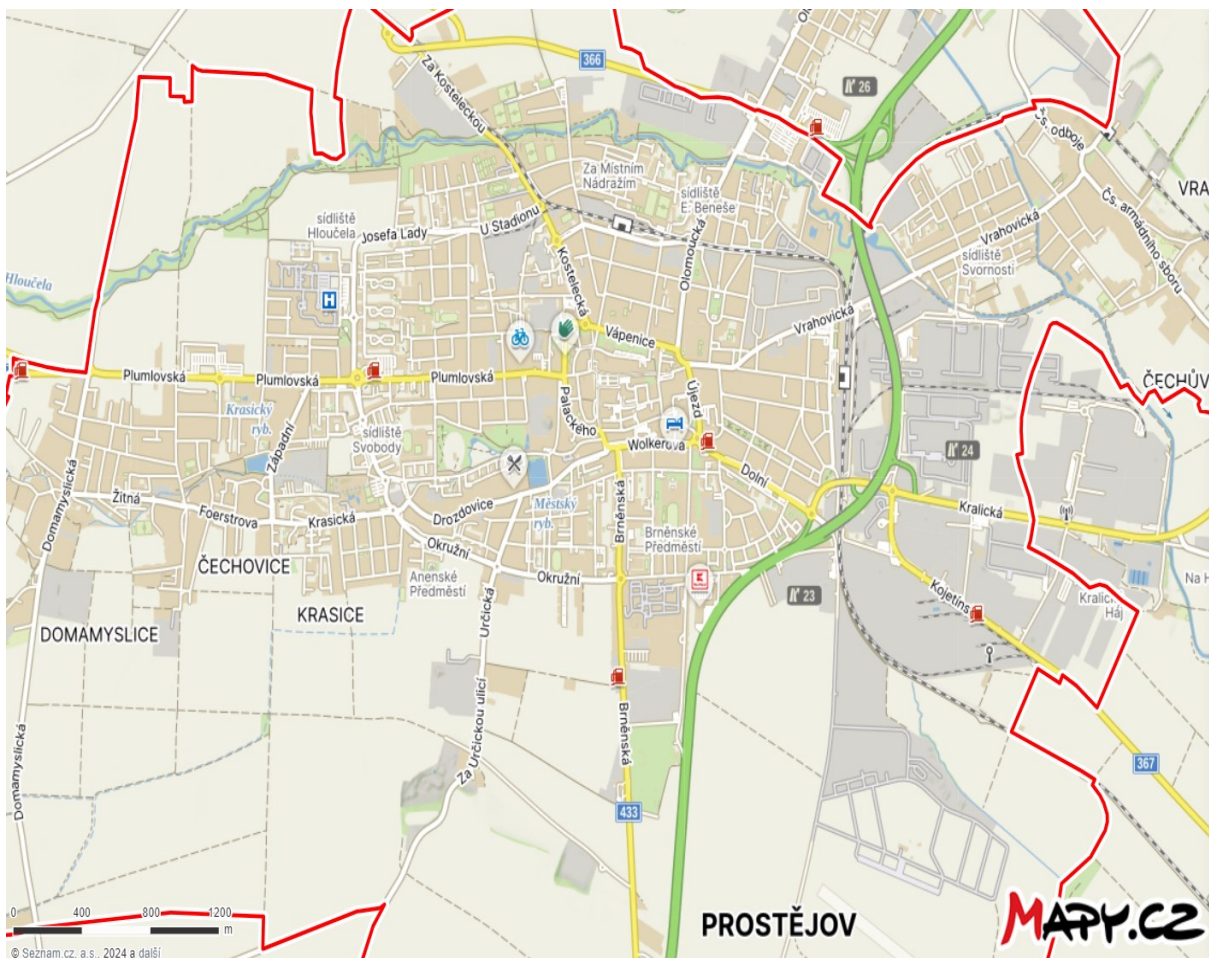
11.5 Vzorový pracovní list 1 pro žáky 2. stupně základních škol a středních škol

NOUZOVÉ UKRYTÍ V MÉ BLÍZKOSTI

1. Na základě uvedené tabulky se pokus na mapce statutárního města Prostějova MODŘE vyznačit místo svého bydliště, ČERVENĚ polohu své školy a ZELENĚ polohu nouzového úkrytu.

Ulice/Místo	Velikost	Počet míst
Bulharská	42,2 m ²	75
Fanderlíkova	98 m ²	150
Jungmannova	43,6 m ²	75
Školní	614,5 m ²	900
Manhardova	30 m ²	70
Milíčova	61 m ²	150
Nám. Spojenců	103 m ²	150
J. B. Pecky	38,9 m ²	75
Dr. Horáka	310 m ²	600
ZŠ Kollárova	210 m ²	170
Švehlova odborná střední škola	68 m ²	150
FTL a.s. - archiv	75 m ²	150
Gala a.s.	608 m ²	625
Sladovny Soufflet ČR a.s.	82,7 m ²	150
Moragro a.s.	90 m ²	170
HZS – územní odbor Prostějov	160 m ²	150
Zámek – vinárna	221 m ²	150
Trávnícká	72 m ²	150
AMF – REECE – školící sál	120 m ²	300

Bytové družstvo Rozvoj	355,4 m ²	600
Francouzská	745,3 m ²	1250
Radnice	340,1 m ²	150
Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových	101,4 m ²	30

2. Pokus se napsat, při jakých situacích bys mohl/a využít znalost polohy, vzdálenosti a kapacity nouzového úkrytu:

3. Pokus se napsat pár věcí, které bys s sebou vzal v případě přesunu do nouzového úkrytu:

4. Na závěr si trochu započítáš. Na základě uvedené tabulky spočítej, kolik úkrytů je v tabulce uvedeno, jejich kapacitu a potom si na internetu vyhledej vzdálenost nouzových úkrytů od Tvého bydliště a školy.

11.6 Vzorový pracovní list 2 pro žáky 2. stupně základních škol a středních škol

BEZPEČNOST A NOUZOVÉ UKRYTÍ OBYVATELSTVA

1. Do uvedené tabulky přiřazuj:

23 stálých tlakově odolných úkrytů, schopny pojmout přes šest tisíc lidí, Policie ČR, Hasičský sbor republiky, Zdravotnická záchranná služba, ochrana před negativními účinky mimořádných událostí (např. únik nebezpečných chemických látek), požár, povodeň, únik nebezpečných látek, doklady, trvanlivé potraviny, léky, rádio, překrytí úst a nosu látkou, ručníkem, čepice, šátky

Evakuační zavazadlo	
Složky IZS	
Počet stálých úkrytů ve statutárním městě Prostějov	
Cíl ukrytí	
Prostředky improvizované ochrany	

2. Doplň do mezer

- Ve statutárním městě Prostějov máme celkem _____ míst v rámci stálých tlakově odolných úkrytů.
- Úkryty můžeme rozdělit na _____ úkryty a _____ úkryty
- Mezi povinné vybavení úkrytu patří _____
- V případě mimořádné události využiji _____

- Lékárnička,
- hasicí přístroj,
- žebřík,
- osobní zdravotnické balíčky,
- stálé a improvizované,
- přes šest tisíc míst,
- evakuačního plánu budovy

3. Zkus nakreslit evakuační plán Tvé školy, následně ho najdi a porovnej, oprav svůj

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

EU – Evropská unie

HZS – Hasičský záchranný sbor

ČR – Česká republika

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RVP – Rámcový vzdělávací program

IZS – Integrovaný záchranný systém